

Фото заслуженого журналіста України Леоніда Логвиненка

Віктор СКОРИК,
оглядач "СП"

Упродовж літа наше військо робило одну головну справу: переламати хід війни на свою користь, перейти від тривалої кількомісячної оборони, яка була зумовлена браком військової техніки, а ще більше боєприпасів до неї, до наступальних, визвольних дій. Цей важкий і непростий процес корінного переходу від оборони до наступу дуже складний за своєю суттю і залежить насамперед від того, як до нього підготувались наші війська, наша військова промисловість, і ще більшою мірою — як до цього підготувались наші партнери, що постачають нам свою зброю і боєприпаси, наскільки якісно проведені навчання та правильно складені плани, стратегія і тактика наступального ходу ЗСУ з урахуванням темпів постачання озброєння і боєприпасів.

Це великий комплекс завдань, у якому всі складові важливі. Але жодний план не здатний врахувати всі перипетії у ході реалізації намічених планів, тому лише той план хороший, який враховує цю особливість воєнних планів. Тому мають бути запасні плани, підплани та їхні варіації, а головне — воєнні стратеги мають діяти послідовно, але креативно, враховуючи реалії, що складаються в ході боїв. Послідовність і гнучка творчість командирів вітається, доктринерство і заскоружність у веденні воєнних дій має відкидатися.

Сила є, розуму не треба — саме таку доктрину продемонстрували кремлівські стратеги під час першої фази свого повномасштабного вторгнення, фази, яку, втім, вони вважали не першою, а єдиною. Їхній бліцкриг, несподівано для них і, чесно кажучи, для всього світу, провалився, фатально для них наштрикнувся на український тризуб: жертвний героїзм найкращої частини українського суспільства, волелюбність і стійкість українського народу, в результаті чого агресор

Вистраждані ЗСУ врожаї будуть зібрані!

Минає серпень, тож саме час підбити деякі підсумки літньої воєнної кампанії та спробувати проаналізувати, з якими набутками ми входимо в календарну осінь.

був зупинений, попри всі наявні на той час колосальні його переваги в усіх компонентах готовності, сил і зброї для ведення війни.

Героїчний опір українського народу запустив тригер підтримки битви України за свою свободу і майбутнє з боку світу волі, свободи і демократії, який поступово набув послідовності і сили, достатньої для того, щоб витримати першу фазу масштабної війни і навіть згодом звільнити величезні території своєї землі від окупантів.

Саме тоді ворог усвідомив, що швидкої перемоги йому не буде, і війна перейшла у другу фазу: утримання окупантом тих територій, які він встиг загарбати раніше, побудова потужних фортифікаційних, інженерних ліній. Відтоді Кремль взяв курс на війну довготривалу, війну на виснаження всіх людських і економічних ресурсів України, водночас розраховуючи на втому від війни не тільки в Україні, а й у країнах Заходу — наших партнерах, очікуючи потрібних для себе змін в геополітичних розкладах та хвилі псевдопаціфічних стогонів у світі про мир (звісно, на умовах Москви, за рахунок територіальних поступок України). І, на жаль, ми справді чуємо все більше вуркотіння тих токсичних "голубів миру" з різних боків і ротів — і не тільки у "нейтралів", а й подекуди в країнах Заходу, навіть понтифіка та всіляких лавреатних кінорежисерів тощо.

Такі голоси лунають вже й в Україні з вуст псевдопророків у ротації ЗМІ, під

приводом "раціонального" мислення і врахування "реалій". Усі ці голоси, зрозуміло, прорізаються не просто так, їх побільшало після того, коли стало зрозуміло, що наша літня визвольна кампанія, яку бездумно анонсували владні українські особи за допомогою своїх штатних та позаштатних пропагандистів, загальмувала. Але для допитливої аналітики це не стало несподіванкою, бо було зрозуміло ще взимку, що до літа той спланований об'єм допомоги зброєю і боєприпасами, фізично не встигне дійти до нашого війська, а тому перших позитивних зрушень на фронтах можна було очікувати хіба що в кінці літа. Так і сталося.

Чи змарнували ми час? Ні! Адже влітку наше військо провело насправді гігантську роботу, аби підготувати, виростити і забезпечити збір врожаю перемог, який можна зібрати згодом восени (як, до речі, сталося й минулої осені). Ми не втрачали час, наше військо розгорнуло колосальну за напругою діяльність. За цей літній час ми не втратили жодних територій, попри те, що ворог вперто намагався задля розтягування наших сил атакувати українські позиції на Харківщині, Луганщині і Донеччині, натомість ЗСУ послідовно, з урахуванням перших невдач і набуття знань про новітні тактики і дії ворога, проламували першу лінію оборони окупантів на півдні, яку вони лаштували пів року, кинувши на це свої величезні ресурси. Але не тільки це.

Продовження на стор. 2

ГАЛИНА ДАЦЮК

3

ЄВГЕН БУКЕТ

4-5

ЕДУАРД ОВЧАРЕНКО

16

ПЕРЕДПЛАТА—2023

Тижневик "Слово Протівими" (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях "Укрпошти" за допомогою "Каталогу видань України "Преса поштою" на 2023 рік (II півріччя)" з доставкою:

1 міс. — 28,39 грн.

3 міс. — 80,17 грн.

Також можна передплатити нашу газету на сайтах "Укрпошти" <https://peredplata.ukrposhta.ua/> та ДП "Преса" <http://presa.ua/>

Закінчення.
Поч. на стор. 1

Вистраждані ЗСУ ворогаї будуть зібрані!

Чи не найбільшим внеском у наші майбутні визвольні успіхи є потужний і послідовний вогневий тиск на ворожі тили, знищення їхніх складів і баз, руйнування логістики їхньої оборони, виснаження їхніх ресурсів — людських, техніки і боеприпасів. Все це у сукупності заклало фундамент для майбутніх визвольних перемог. Ми наполегливо і розсудливо “лупали сю скалу”, що збудував ворог на нашому шляху. І робили це ошадливо для своїх сил, людських і збройних. Наша головна задача — не кількість вбитих ворогів, а звільнення своїх територій і своїх людей, що потрапили в окупацію. Для цього необхідно зробити все так, щоб у ворога був вибір — тікати чи помирати. Тікати, попри накази своїх фюрерів, або вмирати задля забганок своїх фюрерів — такий вибір лишити окупантам. Для нас ця війна не є вендетою, це визвольні дії за нашу свободу і наше вільне майбутнє — саме це є головними цінностями вільного суспільства, за що й ми б’ємося на цій війні.

Та скеля саме зараз почала давати тріщини під нашими цілеспрямованими і розумними ударами. На цій стадії нашого наступу важливі не площа визволених територій, не кількість визволених населених пунктів, а пролом ліній оборони ворога. Першу лінію у кількох місцях нарешті пробили, особливо в районі Робиного. Наші війська створили тут дуже перспективний плацдарм для руйнування наступної, основної лінії, як вважають більшість воєнних аналітиків, — “лінії Суворовікіна”. Я так не вважаю, принаймні, сумніваюсь, що вона є основною. На мою думку, саме перша, передова лінія оборони ворога, була головною. Попри те, що інструментально “лінія Суворовікіна” має грізний вигляд — це спочатку протитанковий суцільний рів, потім “зуби дракона”, затім заміновані поля і нарешті окопи, доти, дзоти, бліндажі, і все це вглиб на 5-9 км, але не такий страшний чорт, як його малюють.

По-перше, в мінних полях вони залишили проходи для пересування своїх військ на передову лінію, яка все менше стає передовою, отже, є можливість цим скористатися. По-друге, наші війська вже мають досвід подолання таких перешкод. По-третє, окопи, доти, дзоти тощо — все потребує присутності особового складу із зброєю і достатньою кількістю боеприпасів, а ось саме над цим наші війська добре попрацювали раніше — винищували тилові ресурси ворога і виснажували його людські резерви, які не є нескінченими. Більш того, ця робота тепер набуде ще більшої ефективності, оскільки просування нашого війська на 10 км за цей час дає змогу масовано бити по тилах ворога відповідно на 10 км вглиб у тил. Якщо наше військо тут пройде вперед ще на 5-10 км, то важливий вузол оборони ворога Токмак потрапить під вогонь не тільки далекобійної артилерії чи систем, а й всіх звичайних, тобто вал вогню крато стане більшим, отже, нові прориви будуть підготовлені краще і швидше.

Важливо просунутися й далі, на таку відстань, щоб здобути можливість прострілювати всіма

видами артилерії всі тили ворога до узбережжя моря, таким чином унеможливити всю оборонну логістику окупанта. Після цього доля південного фронту буде визначена остаточно на нашу користь. Токмак і є тією точкою, за якою відкриваються найширші можливості. Саме тому південніше від Токмака немає по суті фортифікаційних ліній ворога, бо це вже безглуздо, оскільки звідси вся територія на південь до моря буде повністю під вогневим контролем ЗСУ. А далі відкриються гарні перспективи для подальших визвольних дій нашого війська. Але не будемо забігати наперед, краще зосередимося на сьогоднішні.

Зараз основною турботою є розширення плацдарму навколо Робиного. Його розширення має подвійну мету: по-перше, уникнути небезпеки потрапляння нашого авангарду в можливе оточення чи стиснення, по-друге, розширити фронт наступу, зробити його розосередженим, стабільним, із сильними флангами. До речі, якщо все буде добре і цей плацдарм визріє в повноцінний, широкий фронт наступу углиб, тобто пройти Новопротопівку, Копані та Вербова, — тоді дуже б знадобились касетні боеприпаси для “Хаймерсів”, оскільки їхня дальність у 70 км дозволила б узяти під вогневий контроль і Мелітополь, і всю логістику ворога аж до узбережжя вже зараз. Інша справа, що такого рішення США ще не приймали і невідомо, чи є у них достатньо таких боеприпасів, щоб з нами поділитися. Важливо розуміти, що Байден за власним бажанням не може просто так надати те чи інше, бо існують законодавчо встановлені обсяги зброї чи боеприпасів на складах США, вище яких уряд не має права підніматися. Хоча, за чутками інсайдерів, можливість постачання таких боеприпасів зараз існує і розглядається в кулуарах американського уряду. Дай Бог.

Але локація Робиного не єдина, хоча й найбільш успішна, де наші війська подолали передову лінію оборони ворога, або ж вона буде прорвана незабаром. Є успіхи і в Урожайному (символічна назва!), є й інші локації, які я не буду називати, аби не робити передчасних заяв.

Я не виключаю також наших проривів незабаром і на інших напрямках фронту, що зараз зда-

ються пасивними або другорядними. Після Каховського потопу земля під палючим сонцем швидко висихає і набуває пишної зелені, тож все можливе і там, тозна. Не гарантую спокою ворогу і на Куп’янському напрямку, як не гарантую того ж і на Луганщині, Донеччині і будь-де. Саме множинність загроз для ворога з нашого боку є запорукою несподіваних, але ретельно підготовлених напрямків визвольного наступу. У цьому я жорстко опоную тим, хто вважає, що треба зосередитись на одному напрямку. Ні, так бити і війни не виграють. Там, де необхідно, — там і треба стояти в обороні мінімально необхідними силами, і не панікувати, не ремствувати, а послідовно робити свою справу. А там, де готові сили, умови та обставини, — переходити в наступ. Ворога необхідно засмикувати, щоб у нього голова обертом йшла, аж поки в’язи скрутяться.

Загалом мій прогноз на осінь позитивний. Ті врагаї, що наші воїни вистраждали, вихохали протягом весни і літа, будуть зібрані восени. Зрозуміло, що всю роботу цього року ми не закінчимо. Війна буде тривати й наступного року. Важливо також розуміти, що життя майже ніколи не є лінійним процесом, а війна тим більше. Тому те, що зараз здається недосяжним, неможливим з огляду на лінійний перебіг сьогоденних подій, надалі може обернутися раптовим, нелінійним продовженням, яке не укладається у псевдологіку, де все по полчицях. Скільки б імперія зла не надувала шоки, не демонструвала свою непохитність та могутність, скільки б театралью не грала

мо, що робити. Після жадливої й безтямної наївності 2019 року, невиправданого сподівання на “надоговоріться” з Москвою, ми нарешті піднімаємо свою військову промисловість, і перші маяки вже потроху “світять” — це й нова ракета, що нещодавно хвацько знищила потужну систему ППО ворога С-400 у Криму, це багатократне зростання випуску нашої новітньої зброї, нарешті вже налагодили своє виробництво снарядів тощо. Ми розуміємо, що саме зараз нам потрібно, тому за допомогою наших партнерів озброюємося на ходу і зі знанням справи, своїх потреб і запитів сьогодення війни та її перспектив. Наші партнери теж послідовно розширюють спроможності своїх військово-промислових комплексів, виходячи тепер вже не з абстракцій і уявлень про ведення сучасної війни, а її реалій, які випали на наші українські голови. Розширюють і допомагають нам це робити, окрім зброї і боеприпасів власного виробництва, вони також відкривають спільні виробництва з українськими оборонними підприємствами. Я б дуже хотів, щоб наші читачі не намагались укласти допомогу від наших партнерів у прокрустове ложе простих “пояснень”: економічних або геополітичних вигод для наших партнерів, звинувачень усіх у підступних намірах чи хитрощах, наживі, богузтві, егоїзмі та лукавстві. Так, світ далеко не ідеальний, але вільний світ демократії не укладається в прокрустове ложе “раціональності” та вигоди. Є цінності, безмежно ширші й вищі за будь-яке уявне ложе і конспірологічні ложі. Власне, за те ми й

маємо літвіші імперії зла. Наші безпілотники й ракети не дають спокою зухвалому і зверхньому противнику вже й на його землі. Наші ДРГ роблять карколомні рейди у тил ворога. Окупант дедалі більше розуміє, що наша земля падає під його ногами, де б він не ховався, і що найкращий вихід — піти геть з нашої землі.

Так, наша чинна влада після перших успіхів застосування безпілотників змарнувала час, не налагодила їхнє масове виробництво та знехтувала певним чином значущістю цього сучасного виду зброї, повторивши помилку ворога на початковому етапі масштабної війни. Ворог зробив вчасні висновки, а ми не зуміли. Але зараз ця ситуація стрімко вирівнюється, понад те, ми знову виходимо вперед. Нам не потрібний потужний морський флот із великих і дорогих кораблів, ми не є державою, яка збирається на когось нападати. А ось водні, підводні, надводні безпілотники — це саме те, що нам потрібно для оборони — дешево і сердито! Велика їх кількість, різних і ефективних, цілком здатна тримати ворожий флот подалі від наших берегів, а також вражати ворожі морські цілі, де б вони не ховались і як не захищались — прикладів того чимало.

Безпілотники на суші й на морі — це наші козирні карти, що більше їх буде — хороших і різних, то сильнішим буде наше військо. У цьому ракурсі є й зовсім свіжий приклад ефективного використання новітніх австралійських одноразових безпілотників, з простим, дешевим, але значущим ноу-хау — вони зроблені фактично з картону, клею і гуми,

мають електричні двигуни, маленькі за розмірами — все це робить їх фактично непомітними для всіх суперпупер радарів, та й візуально їх важко побачити чи почути на слух. І хоча вони спроможні нести лише 3-5 кг боезаряду, але можуть спричинити серйозні пошкодження і навіть руйнування військової техніки, що й довели, вчинивши трощу на аеродромі в Курській області, пошкодивши чотири літаки Су-30, літак МіГ-29, радари комплексу С-300 і два комплекси ППО “Панцирь”. Чудовий врагаї за раз! Півтора десятка дешевих, мініатюрних, ледь не іграшкових дронів з картону завдали колосальних втрат ворогу! Більш того, тепер ворогу треба відсуватися подалі від цього аеродрому, з якого він досі безкарно обстрілював не тільки сусідню Сумщину, а й інші області України. А це звучує його військові можливості і здорожчує їхні польоти, а також дає довший час на підготовку роботи нашої ППО.

Ось такі креативні рішення й роблять успіх у війні. У нас достатньо розумних голів, які б розробляли новітню, ефективну й різную зброю різного штибу і призначення. У наших партнерів — теж! Тому разом — з вірою в серці, зі знаннями в голові, з любов’ю до України, сміливо і рішуче крокуємо до Перемоги!

Віктор СКОРИК

29 серпня ми шановуємо пам’ять українців і українок, які віддали свої життя, захищаючи незалежність, суверенітет і територіальну цілісність нашої держави. Світла пам’ять нашим воїнам!

м’язами, їй настане кінець. Імперія Ресентименту приречена зачлунитися у власному злі.

Все це я пишу для того, щоб читачі не втрачали надію, бо зрозуміло, що втомилась, що важко, що попереду ще значний тягар війни, але у мене немає жодних сумнівів, що ми на правильному шляху, що ми робимо зараз те, що нас, може, несподівано для нас, приведе до успіху. Нам своє робити — і тоді успіх нас не омине!

У тумані війни не дуже видно маяків перемоги, але вони є. Ми адаптувались до війни і вже знає-

б’ємося з несамовитим ворогом — за “нерациональні” цінності: за свободу, за своє вільне майбуття, за мирне життя своїх прийдешніх поколінь. Саме тому й допомагає нам вільний світ, він бачить наш героїзм і нашу рішучість бути собою, нашу волелюбність, нашу відсіч царству насилля і мороку.

Дії всіх наших оборонних структур набули більшої сміливості та креативності, наступальної гнучкості і воєнної мудрості. Палають ворожі бази і аеродроми повсюдно. І не тільки на окупованій території України, а й у са-

Пісня як щит

Галина ДАЦЮК,
журналістка
Фото з Фб-сторінки сестер Тельнюк

25 серпня в Культурному центрі “Краків”, що на Русанівській Набережній в Києві, співали народні артистки України сестри Галя і Леся Тельнюк. І цього інформаційного рядка досить, щоб увітати силу і значимість події! Проте, щоб відчути її живу енергію, треба було пристати до Стусової ватри. Підставити серце під гарячий вітер волі, який завжди обдає тебе на дійствах, витворених Сестрами.

Прийти з хвилюванням за добру годину до початку концерту, встигнути на прогон, освоїти прекрасне сучасне приміщення і зрозуміти, що воно, звісно, стане центром найкращих культурних подій і нашої сили. На Лівому березі його дуже бракувало! Дякуємо, що тепер є. Почути за цей час дві тривоги і побачити, як наповнюється святом велика глядацька зала. Зайняти у 14-ому ряду 33-тє місце і налаштуватися на Пісню унікального і рідного Дуету, перед тим згадавши концерти, на яких була, наші зустрічі на Радіо Культура і в Храмі Миколи Набережного.

Так, починають артистки з Тараса Шевченка, це канон. Чуєш впізнавані слова, мелодії. Але відчуваш, що вони звучать нині по-особливому. І Шевченкове “Все упованіє моє на тебе, мій

пречистий раю...”, і Стус, і “Повернися живим...”, і Жаданів “Птах”. Бездоганний супровід Національного президентського оркестру. Унікальної краси і сили голоси Галі і Лесі. І понад усе — пристрасть, енергія любові, яку генерує сцена. Ти заходиш в цей простір, як в найнадійніше укриття, стаєш під його щит, як під Божий купол, огортаєшся, як куленепробивним сувоєм полотна з нашими магічними знаками. І звільняєшся від найменшої крапельки страху. “І на оновленій землі...” називався концерт, присвячений Дню Незалежності України. Вчора ваші пісні, дорогі Лесю і Гаю, оновили не лише землю, а й кожне наше серце. Вони підзарядили кожну нашу клітинку. Дякую! І за спільне фото, обійми і Ватру, від якої виносиш вогонь — непохитна і впевнена. І

дивлячись на першу зірку над Срібнокіською і Княжим Затонном, доспіваєш в серці ваші пісні, гамуєш росу, що падає тобі на очі, і думаєш про те, що народ, котрий попри шість тривог за один день, йде під укриття Пісні сестер Галі та Лесі Тельнюк, — перемогти неможливо ніколи. Він є і буде! Бо наші люди — зорі. Бо наші люди — сонце!

...Сонце в Києві сьогодні народилося, як і тисячі літ тому. Його жаринка вигулькнула вчасно, не спізнившись і на мільйонну долю секунди. Під його енергією увесь день народжуватимуть дітей, вірші і музику, співатимуть колоскових і пектимуть хліб на передову, купуватимуть зошити до школи і нові черевики малюкам, бо за літо зносилися, чепуритимуть вулиці і ставитимуть крапельниці нашим воїнам у госпіталях, молитимуться і збиратимуть пожертви на тепловізори та безпілотники. А в цей час сотні тисяч наших захисників і захисниць триматимуть сонце України, а хтось з них — віддаючи свої життя. Бо йде страшна війна проти одвічного супостата — за наші святині, народ, землю, мову. І за Пісню Сестер Тельнюк, яка розпалює в серці любов до України такої сили, що здатна спопелити найлютішого ворога. Дякую і за любов, і за силу! Дякую рідним ЗСУ! Найкращих майданчиків світу вам, дорогі Лесю і Гаю!

На фото: миттєвості дійства
“І на оновленій землі...”

Ганна ОБОРСЬКА

Четвертий рік поспіль Асоціація “Дивись українське!” формує кінопрограму та кінопокази на фестивалі високого мистецтва Vouquet Kyiv Stage.

“КіноБукет” уже можна вважати фестивалем у фестивалі. Реально відібрані командою Асоціації стрічки і кінопрем’єри фільмів набули найбільшого розголосу і резонансу серед відвідувачів Vouquet Kyiv Stage та виділяються серед інших подій фестивалю, створюючи змістовну атмосферу та спрямовуючи до роздумів.

На цьогорічному “КіноБукеті” Асоціація “Дивись українське!” з 18 по 20 серпня представила глядачу й три нові документальні короткометражні фільми проекту “Культура vs війна”, головною складовою яких є цикл розповідей про війну через власні історії та спогади українських музикантів, кінематографістів, письменників, фотографів та інших культурних діячів.

Комплексний проект “Культура vs війна” був ініційований у травні 2022 року Асоціацією “Дивись українське!” з метою посилення підтримки України у світі під час повномасштабного вторгнення. Головною складовою проекту “Культура vs війна” є цикл

“КіноБукет” відбувся!

документальних фільмів, у яких його герої — українські музиканти, кінематографісти, письменники, фотографи та інші культурні діячі, — розповідають про війну через власні історії та спогади. У межах проекту створили шість короткометражних фільмів-новел та один повнометражний: документальні історії кінооператора Сергія Михальчука, гурту “Антигіта”, режисера Ахтема Сеїтаблаєва, подружжя фотохудожників Влади і Костянтина Ліберових, кобзаря Тараса Компаніченка, письменника Сергія Жадана.

“Добірка фільмів цьогорічного “КіноБукету” — спроба переосмислити, прожити спільно виклики війни та одночасно підтримати нашу мотивацію, вперто рухатися до Перемоги, підтримувати українське військо, підкорювати цю дорогу крок за кроком”, — зазначив Андрій Різоль, продюсер фестивалю “КіноБукет” та проекту “Культура vs війна”, голова правління Асоціації “Дивись українське!”

Команда проекту — це режисер Кадім Тарасов, оператор-постановник Юрій Грузінов, продюсер Андрій Різоль, виконавчий продюсер Аліна Краснянська,

менеджер проекту від ЄС Марко Ферраро, креативний продюсер Святослав Різоль, оператори Денис Дужник, Олег Руз, Юлія Большинська.

Окрім прем’єри фільмів, у “Будинку Митрополита” та “Софійському саду” були представлені фотовиставки героїв проекту “Культура vs війна” — кінооператора Сергія Михальчука, який нині служить у лавах ЗСУ, та фотороботи військових фотографів Костянтина та Влади Ліберових, які з перших днів повномасштабного вторгнення працюють на найгарячіших позиціях нашого фронту.

На локації “Під ясенем” відбулася цікава та інтерактивна бесіда на тематику “Культура vs війна” із сучасною українською філософією Наталією Кривою та її гостями.

У кінозалі в “Хлібні” всі дні фестивалю глядачі споглядали справжній “КіноБукет” — 25 короткометражних українських фільмів, а також допрем’єрний показ “20 днів у Маріуполі” (реж. М. Чернов), а у “Софійському саду” відбулися такі очікувані допрем’єрні покази: “Я і Фелікс” (реж. І. Цілик) та “Відблиск” (реж. В. Васянович).

Вечір пам’яті “батька відновлення української незалежності”

25 серпня в Києві відбувся вечір пам’яті Левка Григоровича Лук’яненка до 95-річчя “батька відновлення української незалежності”.

24 серпня Левку Лук’яненку виповнилося 95. Його називають “батьком відновлення української незалежності” не тільки тому, що він був співавтором тексту Акта (відновлення) проголошення незалежності України у 1991 році. А тому, що все своє життя Левко Григорович присвятив боротьбі за Україну. Це дуже символічно, що його ім’я з 1991 року нерозривно пов’язане з Днем Незалежності України. Левко Лук’яненко — дисидент, політ’язень один зі співзасновників Української Гельсінської групи, народний депутат Верховної Ради чотирьох скликань, Герой України.

Народився 24 серпня 1928 року в селі Хрипівці Чернігівської області. Служив у Грузії та на Закавказзі до 1953 р. Після служби Левко Лук’яненко вступив у комсомол, компартію, закінчив юридичний факультет Московського університету. Попри це, на Львівщині, куди його направили на “партійну роботу”, створив опозиційну до радянської влади Українську робітничо-селянську спілку, яка виступала за конституційне відокремлення України від СРСР.

У січні 1961 року Левко Лук’яненко засудили до розстрілу “за антирадянську агітацію та пропаганду”. Вирок замінили на 15 років ув’язнення в таборі суворого режиму в Мордовії. Після повернення на волю у 1976 р. долучається до заснування разом із Миколою Руденком і Оксаною Мешко Української Гельсінської групи. Як наслідок — новий арешт і нове заслання. Політ’язнем у радянському союзі був 27 років. 45 разів чинив спротив тоталітарній системі голодуванням.

У 1988 році нарешті виходить на свободу і знову опиняється у вирі боротьби — стає одним із лідерів українського руху за відновлення незалежності України та створює Українську республіканську партію. У березні 1990-го його обирають народним депутатом Верховної Ради тоді ще радянської УРСР. А 24 серпня 1991 року за його участю був написаний та ухвалений Акт проголошення незалежності України.

Доля відміряла йому щедри

майже 90 років життя. До останнього Левко Лук’яненко був активним і цілеспрямованим. У 2016 році частину своєї Шевченківської премії виділив на будівництво храму святителя Миколая Чудотворця в с. Хотів на Київщині. Від початку російсько-української війни регулярно їздив на передову до наших захисників, а в останні дні працював над агітаційними та мотиваційними матеріалами для бійців.

Левко Григорович пішов із життя 7 липня 2018 року, похований на Байковому кладовищі в Києві.

У Левка Лук’яненка завжди було особливе чуття. Так, у 2015 році під час інтерв’ю він розповідав, що українці здатні на велике, і це цілком справджується після 24 лютого 2022-го...

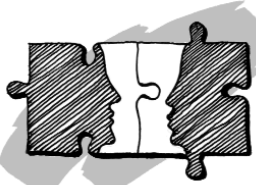
На вечорі пам’яті Левка Григоровича в Інформаційно-видавничому центрі Музею Майдану поділилися спогадами про його роль у здобутті незалежності на тлі нинішньої війни за утвердження нашої незалежності поважні гості:

Йосип Зісельс — дисидент, політ’язень, член Української Гельсінської групи, виконавчий віцепрезидент Конгресу національних громад України, учасник ініціативної групи “Перше грудня”; **Олесь Шевченко** — дисидент, політ’язень, член Української Гельсінської групи, побратим Левка Лук’яненка в боротьбі проти радянського устрою; **Надія Лук’яненко** — дружина Левка Григоровича; **Вахтанг Кіпіані** — журналіст-історик, дослідник історії УГГ/УГС, нині військовослужбовець ЗСУ; **Олена Лодзинська** — завідувачка Музею шістдесятництва; **Володимир Тилішак** — заступник голови Українського інституту національної пам’яті; **Віра Курико** — журналістка, авторка книги “Вулиця причетних. Чернівецька справа Лук’яненка”; **Олександр Ткачук** — заступник голови ГО “Ветеранське об’єднання Українська Гельсінська спілка”; **Сергій Неділько** — військовослужбовець, член правління Молодіжного клубу “Джура”.

Підготував
Георгій ЛУК’ЯНЧУК

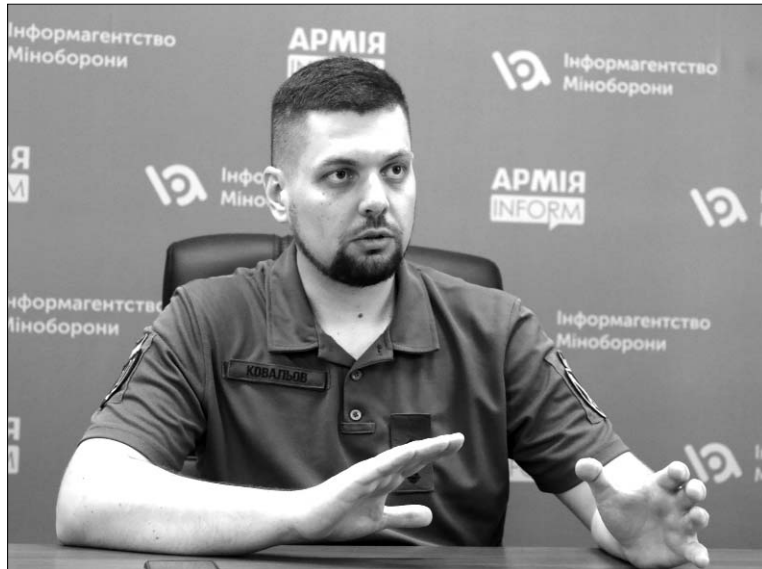
Вахтанг Кіпіані, Олена Лодзинська, Олесь Шевченко, Надія Лук’яненко, Йосип Зісельс

Євген БУКЕТ
Фото Дмитра Юрченка

Андрій КОВАЛЬОВ: “Перемога – це не зганьбити пам’ять наших воїнів”

Інтерв’ю з речником Генерального штабу Збройних Сил України

Відзначення Дня Незалежності України стає символом незламності та непереможності нашого народу. Євген Букет поспілкувався з політологом, істориком, релігієзнавцем, а нині – речником Генштабу ЗСУ старшим лейтенантом Андрієм Ковальовим про українську незалежність у контексті широкомасштабної війни.

Вже є ознаки поразки РФ у цій війні

За ці півтора роки російський агресор, конкретно очільник цієї агресії Володимир Путін, визнав поразку у війні з Україною. Поперше, це сталося тоді, коли він оголосив так звану “часткову мобілізацію”. А сталося це за підсумками, насамперед, Київської оборонної операції, пізніше за підсумками Харківської наступальної операції. Це вже невербальний знак того, що щось в російській агресії пішло не так. Наступна ознака поразки росії – це зміна командувача російських окупаційних військ. Нагадаю, що Герасимов був замінений Суворовим. Довго військові і політичні експерти гадали, що означає поява Суворовіна. Тут, очевидно, треба розказати, що генерал Суворовікін – це симптом для російських окупантів, часів новітнього витка російської чи путінської імперії. Сергій Суворовікін, будучи ще капітаном, під час ГКЧП у серпні 1991 року, командував підрозділом російських військ, який застосував силу до мирних протестувальників. Були вбиті Дмитрій Комар, якого розчавили БМП, Ілля Кричевський і Володимир Усов. Після поразки ГКЧП Комара, Кричевського і Усова нагородили посмертно званням героїв російської федерації. А Суворовіна арештували, і він сім місяців сидів у СІЗО. Через сім місяців Єльцин наказав звільнити Суворовіна з в’язниці, вибачився і підвищив його до звання майора за вбивство трьох протестувальників.

І це симптом, свідчення того, що росія в принципі не здатна бути демократичною державою. Адже з самого початку там процвітала несвобода і безкарність. Ще за Єльцина російські збройні сили перетворилися на бандитську організацію, що діє як злочинниця і терористка. Вбивця і терорист суворовікін згодом став одним із улюблених генералів путіна. Це жорстокий психопат, який майже стер з лиця землі сирійські міста, за що отримав прізвисько генерал-Армагедон. Очевидно, путін мав надію, що Суворовікін, навколо якого десятки років велася піар-кампанія про те, що він непереможний, залізний генерал, – якийсь змінить ситуацію на фронті.

Українці помножили “другу армію світу” на нуль

Але усі ці російські пропагандистські прийоми – мильні бульки, які швидко лопаються, як от мильна булька про “другу армію в світі”, що за ці півтора роки перетворилася на другу армію в Україні. Український народ, показавши волю чинити опір російським окупантам, зміг фактично помножити ідеологему про другу армію світу на нуль. Те саме стосується і “легендарного” генерала Суворовіна, який застосовував у Сирії, як свідчила пропаганда, “саміє дерзкіє рішення”. І, очевидно, путін поставив йому такі ж завдання в Україні – зрівняти українські міста із землею, але ми бачимо, що Суворовікін не впорався з цим. І в цій історії саме Суворовікін відіграв роль того, хто віддав наказ російським військам тікати з Херсона, рятуючись від наступу українських Сил оборони. І всі побачили, що його грізний образ – чергова мильна булька. Тож, ця

війна ще триває, але вона вже стала історією. І після її завершення, після нашої перемоги ми відкриємо для себе ще дуже багато цікавих сторінок. Зокрема, скільки російських окупантів втопилися в Дніпрі під час втечі з Херсону.

І третє, очевидно, що дуже важлива подія за ці півтора року – довгоочікувані наступальні дії Збройних Сил України на півдні і на сході. Російські окупанти, звісно, очікували наступ ЗСУ виключно на півдні і надзвичайно потужно до нього підготувалися, розбудувавши там з листопада минулого року свою оборону. Але явним сюрпризом для російських окупантів став наступ і на сході. Тож зараз три основні напрямки українського наступу – це Мелітопольський, Бердянський і Бахмутський. І просто неймовірні емоції, коли ми бачимо відео і повідомлення про звільнення Старомайорського, Урожайного, Роботиного. Це зміцнює віру українців у перемогу.

Знищення окупантів – це головний аргумент нашої перемоги

Але з наступом Збройних Сил України також пов’язані певні передріті очікування українців, які можуть бути тільки у людей, дуже далеких від війни і від ситуації на фронті. Тому що люди, які щоденно живуть війною і живуть у війні, розуміють інакше. Тут напрошуються слова генерала Валерія Залужного, Головнокомандувача Збройних Сил України, який сказав: “Це не шоу, яке весь світ дивиться і на яке робить ставки чи щось таке. Кожен день, кожен метр дається кров’ю”.

Навіть українські журналісти часто запитують мене, чи не здається, що український наступ просувається повільно. Український наступ просувається як наступ. Це ключове. Він не може просуватися швидше чи повільніше. Насправді наступ – це не серіал, не комп’ютерна гра, в якій воїни можуть зберегтися на якомусь етапі і у випадку смерті продовжити з місця, де вони збереглися, свій наступ. Я говорив зі своїми хлопцями і дівчатами, які далі служать у 112-й бригаді ТРО. Вони кажуть, що для когось це чудові новини, красиві відео, фотографії, а для нас – це щоденна марудна робота. І, мабуть, най-

складніша в світі робота, оскільки від неї залежить твоє життя і життя побратимів.

І коли ми чуємо по телевізору такі стандартні формулювання, як “мали успіх біля населеного пункту”, “закріплюються на досягнутих рубежах”, “проводять заходи контрбатареїної боротьби”, то треба розуміти, що хлопці та дівчата зараз воюють у дуже складних боях з російськими окупантами. І якісь українські родини отримали трагічні новини про загибель їхніх рідних... Це і героїчно, і трагічно водночас. І тому, мені здається, що як мінімум не по-людськи давати оцінки темпам наступу. Жодна країна в світі не розпочала б контрнаступ у таких умовах, у яких зараз перебуває Україна. Але час для нас також важливий, тому що там, в окупації, продовжують перебувати тисячі українських громадян. І наше завдання звільнити їх з цього російського полону, наше завдання повернути українські території, тому наступати потрібно сьогодні і зараз. Не даючи російському окупанту перепочити, не даючи російському окупанту підстави думати, що їм можна закріпитися на тих територіях, які вдалося захопити і намагатися нам нав’язати якісь умови, тим паче змусити Україну до капітуляції. Потрібно повертати українські села і міста, знищувати російських окупантів, тому що з терористами не може бути жодних перемовин і домовленостей. Знищення окупантів – це головний аргумент нашої перемоги.

Ця земля, ця країна і цей народ воювали завжди

Збройні Сили України не повинні здаватися, вони повинні рухатися вперед. Господь дав нам унікальний шанс нарешті вирішити для себе цей історичний виклик. Зараз питання стоїть так: або ми, або вони. Іншого тут бути не може. Тобто, якщо ми дійдемо до якоїсь межі і скажемо, що втомилася, то або вони нас добу’ють, або візьмуть тайм-аут і добу’ють нас через 5 років.

Усім нашим громадянам потрібно пояснити, що ця земля, ця країна і цей народ воювали завжди. Якщо якийсь покоління думає: “Слава Богу, на наш час не припала війна”, то помиляється, бо практично на кожне українське покоління припадала війна

проти російських окупантів. Я хочу нагадати всім приклад чудового командира, Героя України “Да Вінчі”, який загинув у війні проти російських окупантів. Так от, і його прагдід, який був в УПА, теж воював проти російських окупантів. І таких історій українських родин тисячі, де, умовно кажучи, дід воював в УПА, батько сидів у таборі як дисидент протисовєтський, а син тепер у лавах Сил оборони України.

Не потрібно думати, що був час, коли нам вдавалося замирятися з російським окупантом. Просто був час, коли, на превеликий жаль, українці програвали. І якщо у когось склалося враження, що період існування уррр був часом миру, то насправді це був час програву нашої УНР, окупації її території. І не потрібно соромитись сторінок програшу, тому що насправді в цих історичних сторінках ми маємо шукати рецепт нашої перемоги. Про українські поразки потрібно говорити, щоб пояснювати, що нам не треба робити, чи навпаки, як нам діяти, щоб перемогти.

Українці, які вимагали незалежності в 1919 році, здавалися сепаратистами

Ми програвали, зокрема, і тому, що в нас тоді не було міжнародної підтримки. Зараз вона є. І це означає, що тепер ми приречені на перемогу, тому що з нами весь вільний світ. Уявіть, тоді, в 1917–1920 роках країни теперішнього вільного світу взагалі були проти України. Проти Української Народної Республіки запроваджували санкції. Симон Петлюра провів неймовірну роботу для того, щоб забезпечити війською зброєю, уніформою та аптечками. А сотні вагонів з цією американською уніформою, з американськими аптечками, зі зброєю залишилися стояти у Румунії. І не тому, що в той момент Румунія була проти УНР, а тому, що конкретно проти тієї допомоги, яка опинилася у Румунії, були запроваджені санкції тими країнами, які зараз є нашими стратегічними партнерами! Ця допомога просто не доїхала до нашої армії. Про це розповідається в дуже відомому вірші Олександра Олеся “Державні місії...” (1919):

“Державні місії, / Контроль, комісії, / Пілати, дипломати, / Вся Україна тут. / Вся сіль кооперації, / Торгівлі, спекуляції, / Шакали, зубоскали, / Європа аж тріщить. / Клопочуться, збираються, / Просяються, вігаються, / Стрівають, виряджають, / А ввечері – вино... / Нічого не закуплено: / Козу півбока луллену, / Для сміху, на потіху, / Додоמו привезуть. / А там десь на позиції, / Без зброї, без муніції, / У полі босі й голі / Вмирають козаки”.

Це реалії 1919 року. Армія УНР на позиціях була без зброї, бо все вистріляли, без амуніції,

а реально вмирали босі й голі... Тому що в той момент провідні держави світу вирішили поставити на перемогу білих російських шовіністів. Українці, які вимагали незалежності, в їхньому розумінні тоді, у 1919-му, здавалися сепаратистами. А законною владою, на їхню думку, були колишні збройні сили російської імперії. Тут треба розуміти, що Українська Народна Республіка так само, як і російські більшовики, легітимізувалася через Четвертий Союз, який програв Першу Світову війну. І ми опинилися в команді тих, хто глобально програвав.

Кожен українець повинен знати, як стріляти в напрямку російського окупанта

І тому потрібно радіти, дякувати нашим стратегічним партнерам, які в лютому 2022 року повірили в Україну, за надання зброї. І це дозволило нашим хлопцям і дівчатам палити російські танки на Броварському напрямку, в Гостомелі, в Мошуні. Зараз завдяки підтримці наших міжнародних партнерів Збройні Сили України мають на озброєнні, зокрема, найновітніші комплекси “Петріот”, якими збивають російські балістичні ракети, про які говорили, що їх неможливо нічим збити.

На цих західних зразках озброєння воюють українські воїни, які не здаються, йдуть вперед і розуміють, що ми ворогів обов’язково маємо дотиснути, щоб перемогти. Потрібно розуміти, що ця війна не буде легкою і не буде швидкою. Очевидно, що дуже багато наших співвітчизників і чоловіків, і жінок пройдуть через лави ЗСУ. Тому кожен українець повинен знати, як стріляти в напрямку російського окупанта, бути готовим до цього.

Українці готові жити в Україні, вбивати за Україну і перемогти за Україну

Бути українцем – це наш свідомий вибір. Я народився і усвідомив себе українцем. І я хочу жити в Україні, служити в Збройних Силах України, боротися за майбутнє України. І маю плани щодо цієї моєї батьківщини. Я хотів би, щоб тут жили мої діти, я борюся за їхнє майбутнє. І через те, що я добре знаю історію, не хотів би, щоб ми знову повернулися російським окупантам і повторилася та трагедія, те все страшне, що з собою приносить “русскій мір”. І на цьому ми тримаємось, в цьому наша сила. Весь світ захоплюється мужністю і незламністю українців. І ми не маємо права програти в цій боротьбі, але потрібно, щоб кожен українець усвідомлював важливість співучасті у ній, щоб для нього не було новою, що в Україні триває війна. Військовослужбовці ЗСУ роблять все можливе, щоб війна якомога

менше торкалася тилу, але якщо українці в тилу перестануть думати про тих, хто зараз на фронті, то фронт буде там, де тил.

Ми — люди, які сповідуємо європейські цінності. А ці цінності — це, насамперед, свобода: думки, слова, дії, приватна власність. Ми тримаємося тому, що є українці, які щоденно усвідомлюють себе українцями. Тому що нація — це щоденний племісцит. І результати цього своєрідного референдуму доводять, що в нас достатньо людей, які готові жити і перемагати за ідею вільної України. Тут ключова відмінність між нашим часом і періодом УНР полягає в тому, що тоді готові були вмирати за Україну, а зараз готові вбивати за Україну. І це дуже серйозний крок вперед. Збройні Сили України готові жити, вбивати за Україну і перемагати за Україну. А цивільні громадяни повинні усвідомлювати, що триває війна, що ми живемо в умовах війни, що це та даність, у якій ми опинилися. Щодня злочинні російські терористи нас навчають, що якщо є сигнал повітряної тривоги, то маємо ховатися в укриття. Потрібно розуміти, що ми живемо в щоденній небезпечі, і для російських окупантів немає різниці, хто ми — військові чи цивільні. Вони вбивають всіх українців без винятку.

Остання надія путіна

На жаль, в нашому суспільстві досі є адепти проросійських ідей. Я зараз говорю насамперед про російську православну церкву в Україні. Це остання надія путіна. Раніше росія мала дуже багато розгалужених мереж в Україні — партійні, громадські організації. А зараз фактично московський патріархат залишився останньою розгалуженою мережею впливу росії в Україні, яка досі має свої представництва у селах, районах, областях. І те, що священники та миряни залишаються в московському патріархаті, є свідченням того, що вони не вірять в український народ, вони не вірять в нашу перемогу, вони не вірять у ЗСУ. І навіть коли вони кажуть, що моляться за Україну і за воїнів, вони лукавлять. Тому що вони припускають повернення російських окупантів і думають про те, як виживатимуть в умовах повернення російських окупантів. Це страшні речі, хоча багато хто не сприймає їх серйозно. Але якщо вони будуть так думати, то російські окупанти можуть повернутися...

Симптоматично один московський священник, з яким я відверто говорив, пояснив свою позицію: “наше священноначаліє нам говорить — нам би день простоять, да ночь продержаться”. Це абсолютно советський воєнний наратив. Тобто вони сприймають себе як плацдарм росії і намагаються, щоб цей плацдарм вистояв.

Тому не може бути жодного співчуття до цих реваншистів. Якби ця церква не намагалася мімікрувати, але зв'язок з москвою — це ознака того, що вони просто не вірять в Україну, в нашу перемогу, в український народ. І що найгірше — вони продовжують отруювати українців пропагандистськими фейками, далі розповідають нам про якусь єдність з москвою. У своїй риторичі московський патріархат в Україні перестав бути православною церквою, скотився в сектантство і ересь. Якщо ми з догматичної точки зору подивимося, у що ві-

рять православні християни, відповідь буде дуже проста. Вона полягає в декларації, що називається “Вірую”. Це зведено ранг молитви зараз, а фактично це декларація Віри. Якщо ми зведемо усі посили цієї декларації до єдиного знаменника, відповідь буде така: спасіння можливе тільки з Ісусом Христом і тільки через Ісуса Христа. А московський патріархат в Україні говорить, що спасіння можливе тільки через єдність з москвою. Вони Бога підмінили москвою! Їхнє вчення — основа російської шовіністичної політичної концепції під назвою “русскій мір”, яка веде не до спасіння, а до загибелі. І, на жаль, вони продовжують поширювати серед українців окупаційний російський наратив, працювати проти українського народу, проти української держави і єдності всередині. І це теж одна з технологій окупанта, щоб розділити українців, адже зараз, як ніколи, для нас важлива єдність. Бо тільки в єдності ми можемо досягти перемоги.

Перемога — це знищення російської імперії

Якою буде перемога? Для мене особисто (мій персональний вимір) перемога — це знищення російської імперії, це повна дезінтеграція сучасної росії, яка має розпастися, а на її руїнах мають постати 30-40 незалежних держав.

Можливо, для когось перемога — це вихід на кордони 1991 року чи 2013-го. А як на мене, це повна дезінтеграція російської федерації. На превеликий жаль, іншого вибору в нас немає. Для українців має бути державний і національний пріоритет — розвал росії. Тому що допоки росія буде існувати в таких межах, в таких умовах, з таким політичним режимом, ми приречені на війну. Постійно цей російський кровожерний шовінізм буде хотіти знищити Україну і всіх тих, хто вважає себе українцем. Росіяни витворилися в монстрів, які можуть косити під дурачка, можуть інколи бути твоїм кращим другом, наближати тебе до себе, але вони вбивці, мають інстинкт вбивати. Неможливо замирити чи примирити, чи заспокоїти цього монстра. Шовінізм не буде іншим. Не потрібно думати, що в росії є якісь ліберали. Я слухаю цих всіх лібералів і вони так само всі російські шовіністи. В умовах де-факто імперії всі російські ліберали скочуються в російський шовінізм. Після демонтажу цієї нації, мешканців колишньої росії треба буде перевиховувати. Так само, як перевиховувались інші агресори. Наприклад, після Другої світової війни усіх без винятку німців возили в концтабори, на фабрики, де виробляли нейропаралітичний газ, створювали спеціальні навчальні програми в школах, щоб відучити їх від шкідливої звички нацизму. Щось подібне було і в Японії. Очевидно, це чекає і на росію.

Перемога — це не втратити, а захистити незалежність України, не втратити національну єдність і не згнати пам'ять наших найкращих воїнів, які віддали своє життя за незалежність України. І тих, які віддали, і тих, які готові жертвувати собою. Щойно ми перестанемо шанувати подвиг цих людей, то матимемо шлях в нікуди, тому що завдяки всім цим хоробрим чоловікам і жінкам Україна живе.

“Завдяки своїм учням вірю в перемогу”

Це слова вчительки початкових класів Банилівської опорного ліцею Олесі Стринадко. Вона, як і інші вчителі школи, підтримує зв'язок зі своїми учнями, які на передовій лінії фронту боронять Україну і звільняють окуповані території. Зокрема, ми поговорили з нею про випускника Банилівської школи Дмитра Соколовича, який з перших днів війни перебуває на найважчих ділянках фронту.

Дмитро НИКИФОРЯК,
голова РО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

— Восени 2002 року Дмитро Соколович розпочав навчання у Банилівській школі у приміщенні старої школи під каштанами, пригадує Олесь Іллявна. — Діти цього класу стали для мене особливими, бо коли вони прийшли здобувати шкільні знання, я переживала велике горе — трагічну втрату сина і вчилася жити заново. Дмитро був найстаршим в класі, на нього можна було завжди поклатися, бо був відповідальним, тому й став моїм помічником. Незважаючи на те, що зростав бешкетником, він мав чуйне серце. У класі його любили за товариськість і справедливість.

Багато часу минуло відтоді. Тепер, коли дізналася, що Дмитро на фронті боронить Україну, налагодила з ним спілкування. Разом з учнями йому та іншим воїнам постійно допомагаємо.

Від Дмитра йде надзвичайно добра та позитивна енергія, нею проникнуто все наше листування. Воїн ніколи ні на що не скаржиться, не чула від нього нарікань. Завжди розпитує про моє здоров'я та про справи моїх теперішніх учнів. Така турбота з його боку розчулює до сліз. Надзвичайно пишаюсь нашим випускником і завдяки йому й таким, як він, захисникам, вірю в перемогу!

До слова, під час нашої розмови Дмитро також неодноразово згадував добрим словом своїх вчителів: Олесю Стринадко, Ольгу Андрюк, Василю Паринюк, Віктора Чоборяка, Івана Глібчука, а також тодішню директорку школи Любов Никифоряк, яка сміливо доручала відповідальному учневі серйозні справи.

Дмитро Соколович народився в Банилові в родині селян у 1994-му році. Ріс в багатодітній сім'ї, в якій виховувалось четверо дітей. Тато помер, коли хлопцеві

було лише 3 роки. Мама виховувала двох дітей сама. А потім вийшла заміж за Марка Мартинівського, який подарував дітям своє батьківське тепло і турботу.

З дитинства Дмитро любив рибалку, машини, техніку, спорт, будівельну справу. Недалеко від дому був сільський стадіон, де разом з ровесниками він постійно грав у футбол, волейбол, баскетбол. Тренувався у спортивній секції з боротьби, здобуваючи призові місця на районному та обласному рівнях.

Після одинадцятого класу Дмитро розпочав самостійне життя. Працював будівельником у Києві, а потім у Польщі і Чехії. Відслужив у ЗСУ, у Державній спеціальній службі транспорту в Чернігівській області, півтора року. Навики, здобуті в цей період, допомагають тепер йому в бойових операціях.

Після демобілізації повернувся до роботи будівельника.

24 лютого 2022 року о 1-й годині ночі Дмитро якраз приїхав додому з Чехії. Напевно, мав якийсь відчуття небезпеки для родини і держави. Вранці, ввімкнувши телевизор, родина побачила Україну у вибухах і пожежах. Ніхто не міг повірити в те, що розпочалася війна. Наступного дня Дмитро Соколович почув, що в сільській раді є для нього повістка. Він не став чекати, коли її принесуть, і поїхав добровільно у райвійськкомат. Служив у роті охорони при Вишницькому райвійськкоматі до 25 квітня 2022 року.

Цього ж дня його відправили у Житомирську область у навчальний військовий табір для злагодження, яке тривало два місяці. До військової підготовки ставився добросовісно і з повною віддачею сил.

25 червня 2022 року війна направили у перший батальйон 81-ї бригади в м. Краматорськ. Призначили старшим водієм розвідки. Під час підготовки Дмитро оволодів різними видами зброї, зміцнив фізичну підготовку, засвоїв основні тактики.

Два місяці тримали оборону в Донецькій області на Лиманському напрямку. Розвідка — це ті, хто йде першим, щоб вивідати дані про рашистів, встановити їхні координати. Після — артилерія чи “гради” накривають ворога щільним вогнем, а потім іде піхота.

Якщо взяти конкретно якусь бойову операцію, то першим іде взвод розвідки, а за ними — піхотинці, тримаючись за мотузку, бо, зробивши крок вправо чи вліво, натрапиши на міни. Як правило, такі бойові вилазки до рашистів проходили успішно.

Взвод розвідки, у якому служить Дмитро, у складі першого батальйону визволяв населені пункти Богородичне, Новоселівку Святогірськ, Лиман та ін.

Дмитро Соколович в другій половині липня 2023 року був у відпустці вдома. Він не просто

приїхав, щоб відпочити, а й щоб відремонтувати один із двох джипів розвідки, які надала Банилівська громада.

Кохана дружина Ірина знає про Дмитра все. Мені надзвичайно приємно було з ними розмовляти. Коли Дмитро розповідав про свій бойовий шлях, Ірина інколи виправляла його. Тягар війни нести набагато легше, коли в тилу є велика підтримка і велика любов.

На початку серпня 2023 року Дмитро, побувши разом з дружиною, дітьми, родиною, трохи відпочивши від безперервних кривавих боїв, відремонтувавши джип, повертається у свій взвод розвідки. Коли розмовляєш з такими воїнами-патріотами, повними сили, енергії і бойового завзяття знищити рашистів на українській землі, то сам стаєш впевненим і відчуваєш, що перемогу ЗСУ при підтримці людей обов'язково здобудуть.

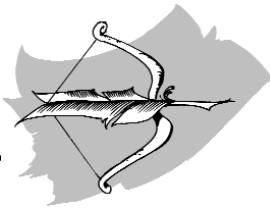
День 25 квітня минулого року був найважчим у житті Ірини. Проводжала коханого вагітною. Вагітність проходила дуже важко через хворе серце. Вона не хотіла відпускати Дмитра, сперечалась з цього приводу. Просила його, щоб дочекався народження сина. Але Дмитро був невблаганний. Він вирішив захистити сина, який ще не народився, у найбільш благородний і жертвний спосіб — на фронті. І це — найвищий прояв батьківської любові.

Ірині довелося постійно лікуватися, щоб зберегти дитину і своє здоров'я.

У зв'язку з народженням сина, якого назвали Дмитром — на честь тата, воїнів дали відпустку. І він, неймовірно щасливий, забрав сина і дружину у Чернівцях, з пологового будинку. Радості не було меж. Син народився здоровим козачком, з чим батька привітали побратими.

Класна керівниця Ольга Андрюк влучно охарактеризувала свого колишнього учня: “Жива натура. Впевнений, сміливий, працьовитий, відповідальний. Прагнув бути самостійним. Справжній друг для однокласників. Допомігав усім. У день початку війни, не роздумуючи, мужньо став на захист України, своєї родини, друзів.

Дякуємо таким безстрашним воїнам-патріотам, як Дмитро Соколович. Просимо у Бога захисту для нього і всіх захисників України, щоб вони якнайшвидше повернулися додому живими і здоровими зі славою переможців, де на них чекають батьки, дружини, діти, наречені, друзі, односельчани і вся Україна”. Нехай здійсняться ці слова.

“В умовах війни мова стала зброєю проти окупанта, тому саме вона на вустах нації освічених та нескорених наближає нашу Перемогу”.

— Пане Володимире, яким був XXIII конкурс?

— Сьогодні мовний турнір популярний і престижний серед молоді, його знають не лише в Україні, а й у багатьох країнах світу, де живуть наші співвітчизники. Він вчить любові до рідної мови, виховує в молоді відчуття українства, патріотизму. Понад два десятиліття конкурс виконує національну роботу.

Конкурс 2023 року відрізняється, бо велика війна внесла в наше життя страшні корективи. Але минулого року традиційно 9 листопада, у День української писемності і мови, конкурс з української мови імені Петра Яцика розпочався. Нагадаю, що він відбувався дистанційно, а самі конкурсанти перебували як в Україні, так і за багато кілометрів від неї. Треба було організувати всіх, щоб одночасно були написані роботи, а потім одночасно надіслані до журі. Так само дистанційно журі їх перевіряло. Нині передаємо переможцям елек-

Володимир ЗАГОРІЙ: “Конкурс з української мови імені Петра Яцика творить націю”

В умовах війни завершив роботу 23-й Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика, організатори якого – Міжнародний благодійний фонд “Ліга українських меценатів” та Міністерство освіти і науки України. Про особливості конкурсу розповідає президент Ліги українських меценатів Володимир Загорій.

тронні версії дипломів і фінансову частину премії на банківські картки, а подарунки надсилаємо.

— Особлива сторінка в конкурсі – участь військових, ліцеїстів і студентів вищих навчальних військових закладів.

— Свого часу ми запросили як співорганізатора конкурсу Міністерство оборони України, відтоді тисячі військових змагаються щороку за звання найкращого знавця державної мови. Як і в минулі роки, серед військових маємо дев'ятеро переможців. Ними стали троє ліцеїстів, а серед них Анастасія Білецька, яка виборола перше місце й отримуватиме президентську стипендію. Як і Оксана Шворак, курсантка Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. До речі, найкращими серед вищих навчальних військових закладів стали представники Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут та Інституту Військово-морських сил Національного університету “Одеська морська академія”. Військові змагалися не дистан-

ційно, а традиційно, в аудиторіях.

Те, що переможці отримуватимуть президентську стипендію, – вагома державна підтримка української молоді. А отже, це й підтримка самої державної мови. До речі, тих школярів, які вибороли перше місце, закінчують 9 і 11 класи та планують вступати в заклади фахової передвищої та вищої освіти, також треба підтримати, створивши їм преференційні умови вступу. Підтримую Павла Гриценка, директора Інституту української мови НАНУ і голову журі конкурсу, який говорив про це на засіданні журі. На мою дум-

ку, державі також варто відзначити вчителів української мови, які підготували переможців.

— Щороку в кожному конкурсі переможці отримували в подарунок, окрім премій, бібліотечки важливих патріотичних книжок. А хто фінансово підтримує конкурс?

— Кожен меценат, який надає допомогу конкурсу з української мови, чітко усвідомлює, що мова – це також наша зброя у війні з московським агресором. Серед найшвидіших наших меценатів – громадська організація “Союз українок Австралії”, яка з перших років підтримувала конкурс.

Особлива вдячність пані Любі Квасниці-Кей, голові Крайової управи СУА, та Валентині Домазар, її культ-освітньому референтові. Дуже вдячні українській громаді з Австралії: торік Союз українок Австралії передав на потреби наших Збройних Сил 200 тис. гривень.

— Яким бачите майбутнє конкурсу?

— Щоб українська мова справді стала відчутною й потужною силою в Україні, лише меценатських зусиль мало. Потрібна державна підтримка мови на всіх рівнях. Конкурс є і вже залишиться в історії України, бо сам частина цієї історії.

Спілкувалася
Світлана КОРОНЕНКО

Тарас КРЕМІНЬ: “Цей конкурс має об'єднати мільйони молодих українців”

За 23 роки успішного проведення на всіх континентах Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика його організатори виконують безцінну державницьку місію. Підготувавши армію знавців державної мови, ми маємо кілька поколінь сміливих, гідних та відважних громадян, якими захоплюється світ, і це – не межа. В умовах війни мова стала зброєю проти окупанта, тому саме

вона на вустах нації освічених та нескорених наближає нашу Перемогу.

Звертаю увагу МОН України на ініціативу “батьків” конкурсу – Петра Яцика і Михайла Слабошпицького, які, започатковуючи 23 роки тому конкурс, бачили його не мовним змаганням кількох сотень чи навіть тисяч учасників, не ще однією олімпіадою на звання найкращого знавця рідної мови в Ук-

раїні, а масовим посполитим рухом молоді в оволодінні українською мовою. За їхнім задумом, у першому етапі конкурсу мали брати участь усі школярі всіх шкіл держави, а це, повторюю: мільйони й мільйони юних українців. Додам: сьогодні це мають бути й студенти вищих навчальних закладів різного підпорядкування, починаючи від Міністерства оборони України...

Сергій ЛАЩЕНКО,
журналіст, м. Львів

Чи варто вшановувати вчителів, які в роки радянської влади чинили спротив русифікації? Гадаю, що так. Поки викладачі українською дозволялося, великого героїзму в педагогічній роботі не було. А ось період адміністративного тиску на все українське був значно цікавішим. І ця сторінка, на мій погляд, є недостатньо дослідженою. Почну з прикладу. У 2007 році дослідники Визвольних змагань відкрили для себе книгу житомирянина Володимира Плотницького “Останні постріли повстанців”. Найцікавішим було те, що колишній червоний партизан, який у 1942 році очолював Житомирський підпільний райком комсомолу, написав книгу саме про УПА! І написав позитивно. Через деякий час мені вдалося поспілкуватися з Володимиром Петровичем у його рідному Житомирі. Він розповів і про свій перший підірваний ешелон, і про спеціалізовані “партизанські” сні, які продовжували снитися навіть тоді, коли йому було далеко за 80! Це коли партизани виходять з оточення, і їм доводиться нести кілька поранених побратимів... Одним словом, було цікаво слухати ветерана партизанського руху.

Але найбільше мене вразила така деталь. Учитель історії за фахом, а в останні роки і директор однієї з житомирських шкіл, розповів, як йому вдалося зберегти українськомовний статус своєї школи. Це було, якщо не помиляюся, на початку 80-х. У сільських школах Житомирщини ніхто й не думав згортати українське шкільництво, а в містах “процес” уже пішов... Володимир Петрович, спілкуючись із місцевою освітянською чиновницею (обоє були членами КПРС), використав усі

Ангели мовного спротиву Про патріотичних вчителів, які гальмували русифікацію у школах

можливі аргументи. Але жінка була непохитною: мовляв, нічого не поробиш – вказівка згори! Врешті-решт, директор школи не витримав і... заплакав. Гарний, високий, сивочолий чоловік, колишній червоний партизан із партквитком у кишені, не побоявся заплакати перед чиновницею. І вона здалася – школа зберегла україномовний статус. А там і горбачовська відлига почалася. На той момент 47% українських школярів закінчили українські школи, тоді як у Білорусі національних шкіл було лише... близько 5%. А ми зберегли український освітянський материк! Отже, спротив таких людей, як науковець Іван Дзюба, педагог Володимир Плотницький та інших небайдужих, зіграв свою позитивну роль.

Пригадавши цей випадок з автором книги про УПА, я вирішив опитати своїх друзів і знайомих. Чи вплинув на їхню нинішню мовну позицію хтось із шкільних педагогів? І почув цікаві історії.

Галина Журавель, м. Одеса

Пригадала випадок з нашою викладачкою української мови. Аерофлот тоді міг запропонувати цілком доступні квитки. І ось під час одного з авіарейсів наша вчителька опинилася поряд із... Олесею Гончаром! Так поталанило. Дізнавшись про її фах, письменник з обуренням почав говорити, що в Одесі вже нема нічого українського. Навіть школи позакривали! На це вчителька сказала,

що школи поки є, зокрема наша. Але це було, м'яко кажучи, неправдою. Не знаю, чому вчителька не скористалася нагодою і не використала авторитет Олесея Гончара для захисту української мови в Одесі. Отже, українські філологи бувають різними... Не кожен із них – боєць. Ми на той час мали лише класи з українською мовою викладання, причому набагато менше, ніж російських.

Мене батьки віддали до російського класу, щоб потім не було проблем зі вступом до вишу. Якщо говорити про тих педагогів, які формували мою позицію, то це вчителька початкових класів. Дуже мені подобалося, як вона розмовляла українською! Домішувалося й особисте сприйняття її як людини – діти вчительку просто обожнювали! Тому попри закінчену російську паралель я сприймала українську мову як красиву і варту уваги.

Іван Захарченко, колишній викладач української мови на Луганщині

З рідної Луганщини я мусив виїхати у 2014 році через окупацію. Хтось доніс, що у мене вдома висить портрет Тараса Шевченка. Побував на підвалі, і лише дивом – завдяки хорошим знайомим – мені вдалося звідти виїти. Тепер проживаю в Білгород-Дністровському районі Одеської області.

На мою мовну позицію свого часу вплинуло проживання серед українців Луганщини. У селах тоді ще повнокровно звучала українська мова. У 1976 році я служив у Забайкальському військовому окрузі, на одному з аеродромів.

Розмовляв російською з командирами, а з однополчанами лише українською! Переважно це були вихідці з Луганщини, майже всі з вищою освітою. Може, саме через цю обставину хлопці толерували мою українську; шовіністів і хамів серед моїх земляків не виявилось. Пригадую, як мені родичі прислали часопис “Україна”, а після того, як я почав його читати, мені приснився сам Тарас Шевченко! Ось так я тоді сумував за рідною Україною... Але це були 70-ті роки, Луганщина трималася!

Пригадую, як у 1976 році, коли я викладав українську в Ровеньках, учні чекали мене на автобусній зупинці, а потім брали попід руки, і так ми всі разом шли до школи. А коли через деякий час в Ровеньках почали переводити українські школи на російську мову викладання, я на знак протесту покинув цю школу і переїхав до села. Але настрої вже й там змінилися... У садочку вихователька причепилася до мого сина, щоб він казав не “кавун”, а “арбуз”. Син категорично відмовився. Намагалися на нього вплинути через мене. Я ж рішуче відрізав: “А чому він має називати кавун “гарбузом”?” Мою іронію зрозуміли і відчепилися. Син виріс патріотом, тепер він воює на сході.

Додам від себе: на початку 1970-х Іван Михайлович любив, йдучи на роботу вздовж залізничної колії, писати крейдою на товарних вагонах актуальне тепер гасло “Слава Україні!” Ось таким він був у молодості. А через пів століття, прочитавши в “Чорноморських новинах” про творчість поета Олесея Степаненка, поїхав у Деркачі, що на Харківщині, і там розшукав могилу юного патріота. Олесея вбили місцеві шовіністи за його проукраїнську позицію,

хлопець в одному з віршів передбачив це, написав, що його хочуть убити. Старий учитель прибрив на могилі і прочитав свій вірш, присвячений юному слобожанцю. Уявляєте, який рівень патріотизму у людини, яка на восьмому десятку вирушила в таку подорож з південного заходу на північний схід України?

А яка ситуація тепер? Нещодавно в одній зі шкіл Одещини на педагогічній нараді, присвяченій мовній політиці, після промови директора виступила вчителька української з великим педагогічним стажем. Її старший син служить у лавах ЗСУ. Доволі емоційно вона зазначила, що використання мови окупанта на території школи є... зрадою України. Російськомовний колектив обурився. Але директор школи підтримала цю тезу, і вчительці замовкли. Після наради до вчительки підійшов колега. І почав відстоювати своє право розмовляти російською. Причому робив це в дуже агресивній формі. У літньої вчительки підскочив тиск... Прийшовши додому, вона викликала “швидку”. Звісно, сини стали на захист матері. Вони поговорили із знайомою, і та звернулася до СБУ. Кілька днів навчальний заклад гув, як потривожений вулик. Директорка твердо тримала сторону української мови. Працювали фахівці Служби безпеки... Після цього російськомовний колега звільнився за власним бажанням. А інші вчителі цю тему більше не порушують. Щонайменше в присутності цієї вчительки вони послуговуються українською. Все частіше доводиться чути, що в умовах війни найефективнішими просвітянами є... працівники СБУ. Але й позиція директорки тут зіграла позитивну роль.

Святослав ВАСИЛЬЧУК,
заслужений журналіст України

Серед них особистість поета, філософа, вченого, громадського діяча, поліглата Олега Ольжича (Олега Олександровича Кандиби) посідає особливе місце: він – уродженець Житомира, один із чолових діячів Організації Українських Націоналістів, наймолодших її представників.

Хто ж він, Олег Ольжич? Народився 21 липня 1907 року в Житомирі в сім’ї поета Олександра Олеся (Кандиби), який брав активну участь у діяльності Української Народної Республіки, був посланий як аташе з питань української культури до Будапешту, Мадярщина. Та після поразки українських визвольних змагань 1917–1921 рр. за кордоном опинилась уся сім’я. Конкретно – в Чехо-Словаччині, у Празі, бо уряд президента Томаша Масарика був дружній до представників численної української еміграції.

За політичної та фінансової підтримки Чеської держави у Празі для дітей українських емігрантів засновуються Український вільний університет, Український вищий педагогічний університет ім. М. Драгоманова та Вища сільськогосподарська академія в Подєбрадах.

До двох вищих закладів одночасно та ще до Карлового (Чеського) університету вступає Олег Кандиба (син). Визначитися йому у виборі професії допоміг ще один відомий житомирський вчений, професор Вільного університету Вадим Шербаківський, археолог.

Цей фах обрав і студент Олег Кандиба. І не просто обрав, а закохався в наукову глибину. У результаті в 1930 році, в неповні 23 роки, захищає в Карловому університеті докторську дисертацію за темою “Неолітична розписна кераміка Галичини”. Доктор наук у 23 роки! Про таке може лише мріяти кожен молодий науковець! Його запрошують вищі навчальні заклади Європи, де він виступає з науковими лекціями, бесідами, доповідями. У тому числі відомий Гарвардський університет у США, де молодий український вчений стає до вченої кафедри.

Здавалося б, живи, радій, будуй наукову кар’єру. Але це не для Олега Кандиби. Він – переконаний український патріот, пам’ятає про уярмлену Україну, і, як більшість своїх молодих ровесників, готує себе до майбутніх змагань за Незалежну Українську державу, яку ще треба вибороти і створити. Тож чемно відхилив пропозицію молодій американки, доньки мільонера, студентки цього університету, закоханої в нього, про одруження.

Ідеали юного науковця – боротьба за волю України. Цьому він підпорядковує свій талант, зусилля і волю. Кохається в поезії. Пише, друкується і в 1935 році у Львові видає першу поетичну збірку “Рінь”. У 1940 році у Празі

“Державу не твориться в будучині...”

Цей бронзовий пам’ятник на повен зріст нашому землякові Олегу Ольжичу добре відомий у Житомирі. Сюди часто приходять представники молодіжних організацій на патріотичні зібрання, зокрема “Пласту”. На державні свята квіти сюди несуть представники місцевого самоврядування, патріотичних громадських організацій. Часто можна побачити тут мешканців Житомира та області, які знають і цінують українську історію та видатних діячів українського національно-визвольного руху.

виходить друком друга поетична збірка “Вежі”. Її склали поеми “Городок. 1932” та “Незаномому воякові”, де в повну силу залунала тема відданості Україні, формується висока мета служіння рідному народові, готовності молодого покоління до виконання свого обов’язку задля Вітчизни.

Тема боротьби в поезії поглиблюється, з’являються непересічні фрази: “доба жорстока, як вовчиця”, “цитаделя духа”, “гострозоре мужнє покоління”, “за хочеш – і будеш, в людині, затаєм, лежить нерозгадана сила”.

І вже просто пророчі вислови, вказівка до дії:

*Державу не твориться
в будучині,*

Державу будуватимуть нині.

Це люди, на сталь перекуті

в огні,

Це люди, як брили камінні!

У 1946 році вийшла третя поетична збірка Ольжича “Підзамчя”.

Особистим життям Олег Кандиба (псевдо Олег Ольжич з’явився дещо пізніше) переконував ровесників, як жити і діяти задля України. У 1937 році Олега запрошують на працю до Рима. Там він зустрічається з головою Проводу ОУН полковником Євгеном Коновальцем. Зустріч стала вирішальною в його подальшому житті. Ольжич вступає до організації, стає референтом створеної ним же Культурної рефертури, працює серед людей, організовує вечори, літературно-мистецькі читання, виставки, видання книг, що спрямоване на поглиблення слухачами знань з національної історії, на національне самопізнання, набуття української самоідентичності.

У 1938–1939 роках Олег Ольжич – у центрі подій у Закарпатській Україні, яка проголосила свою незалежність. Бере участь у збройному відсічі мадярським загарбникам у складі нечисленного формування “Карпатська Січ”. Після поразки – деякий час партизанить із січовиками, схоплений мадярами і запроторений до концтабору. Звідти йому вдалося вибратись клопотанням мадярських вчених. І знову у вирі підпільної боротьби, поетичної творчості, пошуків шляхів об’єднання найкращих представників свого покоління для виборення Незалежності України напередодні Другої світової війни, палений запах якої вже носиться в довколишньому повітрі.

О, націє! Дужа і вічна як Бог,

Не це покоління хололів –

Хто злото знеславить

твоїх перемог

При Корсуні і Конотопі!

А тріумф Другої світової наближався і врешті вибухнули 1 вересня 1939 року, коли два тоталітарні людиноненависницькі режими, нацистський німецький та комуністичний російський, домовившись, напали і звоювали Польську державу. Націоналісти розуміли, що удар цих хижих режимів неминучий, до того ж, близький і чекали його, аби на руїнах двох ослаблених війною імперій відновити Незалежну Україну. Що й сталося 22 червня 1941 року.

ОУНівці одразу почали формувати похідні групи, які вслід за фронтом йшли на схід України, щоби відновлювати там україн-

ське життя, бо “державу не твориться в будучині, держава будуватимуть нині”. Одна з похідних груп ОУН під орудою Олега Ольжича прибула до Житомира влітку 1941 року, відтак попрямувала до Києва. Там починає видавати газету “Українське слово”, український літературний журнал “Літаври”. Водночас похідна група докладає чимало зусиль до скликання Української Національної Ради, установчі збори якої відбулися 4 жовтня 1941 року. Очолити її професор Микола Величківський, науковець із Житомира.

Однак нацистська окупаційна

та в обласному літературному музеї. Про Олега Ольжича науковця, поета, громадського діяча, одного із керівників ОУН розповідали учасникам (а їх було до сотні в кожному місці) просвітня: Геннадій Махорін, краєзнавець, кандидат історичних наук, та Святослав Васильчук, письменник, професор Поліського національного університету.

Ще такий цікавий поворот у темі. Святослав Карпович розповів слухачам, як сам став дещо причетний до життєвого шляху видатного земляка. Як відомо, в Олега Кандиби в 1944 році наро-

влада забороняє Раду, її установи, українську пресу. Націоналісти переходять у підпілля. У лютому 1942 року їх арештує гестапо і розстрілює в Бабіному Яру: тут гине поетка Олена Теліга з чоловіком Михайлом, редактор Іван Ірлявський та ще низка українських активістів.

Олегу Ольжичу вдається вирватися з окупованого німцями Києва і дістатися Львова. Там він продовжував підпільну діяльність. У січні 1944 року гестапо провело масові арешти націоналістів: арештовано голову ОУН Андрія Мельника, 25 травня арештовано Олега Ольжича і доставлено до відомого концтабору Заксенгаузен, де вже були ув’язнені Степан Бандера, Ярослав Стецько, командир “Поліської Січі” Тарас Бульба-Боровець, Ярослав Горбусевич.

Ольжича піддали нелюдському катуванню, намагаючись дізнатися від нього дату і місце висадки союзників антигітлерівської коаліції у Європі влітку 1944 року та про діяльність ОУН. Олег відмовився їм будь-що говорити. Тож у ніч на 10 червня 1944 року був закатований озвірілими фашистами.

Так закінчилося життя ще одного славного сина України, націоналіста Олега Ольжича. За подвижницьку працю вдячні нащадки й поставили йому пам’ятник у Житомирі. Відкрили його 27 жовтня 2017 року. Ініціатором справи виступило ВО “Свобода” і особисто керівник її обласної організації, депутат Житомирської обласної ради Сидір Кізін. Максимально долучилась до цього і Житомирська “Просвіта”.

Із нагоди 116-ї річниці від дня народження Олега Ольжича житомирські просвітняні організували і провели літературно-мистецькі зібрання в обласній науковій бібліотеці ім. Олега Ольжича

дився син, усього через місяць після смерті батька. Мама його, Наталія Білецька, донька відомого на той час професора Білецького, назвала його в Бабіному Яру: тут гине поетка Олена Теліга з чоловіком Михайлом, редактор Іван Ірлявський та ще низка українських активістів.

– Влітку 1994 року мені дзвонить з міста Торонто (Канада) добре знайома пані Юлія Войчишин, за походженням наша землячка з Житомирщини (вона кілька разів перед тим у складі делегації канадських “Друзів Руху” побувала в Україні та в Житомирі, подарувала нам копіювальний апарат “ксерокс”, я тоді очолював обласну організацію Народного Руху України) і повідомляє, що до Житомира має приїхати син відомого діяча ОУН Олега Кандиби Олег Олександрович Кандиба з дружиною, просить зустріти їх і всіляко сприяти.

У зазначений час я зустрів подружжя Кандиб на автовокзалі. Познайомились. Олег Кандиба – стрункий високий чоловік із руським чубом, середнього віку, дружина Тамара – симпатична білявка, мило усміхалась і доповнювала розповідь чоловіка (Олегові тоді якраз виповнилось п’ятдесят років). Аби не утруднювати їм житлову проблему, запропонував на час відвіднати Житомира поселитись у мене вдома, умови дозволяли. Прибульці вдячно погодились.

Три дні я возив і водив їх по місту, де народився і робив перші кроки в житті батько Олега Кандиби, відомий поет, науковець та громадський діяч Олег Олександрович Кандиба, більше відомий в Україні на псевдо Олег Ольжич. Я вже трохи знав про місця, пов’язані з цим видатним іменем (з матеріалів, які перед тим передала та ж пані Юлія Войчишин. Тож повів подружжя Кандиб на вулицю 8-го березня, де стояв будинок, у якому проживала сім’я

поета Олександра Олеся. По вулиці Київській, буквально перед тим, за поданням Крайового Руху перейменованої з вулиці Леніна, показав невеликий двоповерховий будиночок № 45, що дивом уцілів під час боїв за Житомир у 1941 та 1943 роках, де у приватній клініці Розенблада народився Олег Кандиба (Ольжич). Проїшли також до Подільського мосту, де в Подільській церкві хрестили новонародженого.

Зрозуміло, тоді ще не було в місті нічого, що засвідчувало б про народження тут видатного борця за волю України. Але я запевнив подружжя, що згодом усе вирішиться і пообіцяв їм сприяння нашого Крайового Руху. Вже згодом, після двотисячних років було перейменовано вулицю Олександра Пархоменка (відомого більшовицького головоріза, де стояв будинок сім’ї Олександра Олеся) на вулицю Олега Ольжича, встановлено меморіальну дошку його імені. До 100-річчя від дня народження Олега Ольжича (2007 р.) проведено міжнародну наукову конференцію на базі Житомирського державного університету ім. Івана Франка та названо його іменем обласну наукову бібліотеку. А в 2017 році, як уже згадувалося, в скверку на початку вулиці Олега Ольжича встановлено бронзовий пам’ятник відомому землякові.

Не зайняте досі лишається місце, де стояв двоповерховий будинок, у якому проживала сім’я Олександра Олеся. Тож Житомирська “Просвіта” пропонує місцевій владі відбудувати будинок (фото збереглося) і розмістити в ньому музей визвольних змагань Житомирщини за здобуття української незалежної держави, де створити також окремий відділ, присвячений нашому видатному землякові, великому синові України Олександрові Ольжичу.

З подружжям Кандиб – українців у Канаді – спілкувалися ми ще тривалий час листами і телефоном. У них знайшлося двоє малюків-близнят, хлопчик і дівчинка, Яринка та Андрійко. Навіть надіслали фото малюків.

Ще раз ми зустрілися з паном Олегом у 2007 році, коли той відвідував Житомир на запрошення викладачів філологічного факультету держуніверситету імені Івана Франка.

Олег-син був високоосвіченою людиною, закінчив Квінський університет (Кінгстон) у Канаді, за спеціальністю “Прикладна фізика”. Прикметно, що студентом мав за приятеля сина Степана Бандери – Андрія. Фізик, спеціальність у галузі штучного інтелекту, працював для НАСА.

Вдома з сім’єю сина проживала матір Наталія, тут лунала українська мова, всі домашні грали на фортепіано та інших музичних інструментах. Але українці всоуди живуть Україною. Олег одним із перших у канадській українській діаспорі організував допомогу нашим дітям, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, багато разів відвідував Україну.

Син Олега Кандиби (Ольжича) достойний свого батька, борця за волю України. На жаль, згодом довідався, що Олег Кандиба-син помер у 2012 році у віці 68-ми років.

Ось такі роздуми і спогади навіяли події до річниці народження Олега Кандиби (Ольжича), нашого земляка, відомого науковця, поета, підпільника, одного з чолових діячів ОУН.

"Бо поет – веснокрил!
Бо поет – весновир!
Бо поет – веснояр!"

– Як для вас почалася повномасштабна війна з Росією?

– Зі зневірою і трагічним внутрішнім відчуттям історії мого батька-фронтовика. Зателефонував хтось зі знайомих письменників, сказав, що бомблять... Знаю Росію не тільки з історії, а й з нинішньої практики її антилюдей, скільки вони пролили крові навіть свого народу, щоб повернути увагу до своєї циклопної влади. Я зрозумів, що це трагедія надовго, як надовго нечуване героїчне випробування для України.

Буквально з перших днів чим міг допомагав знайомим хлопцям, які були безпосередньо залучені до передової. Зустрів тривожно, з вірою в Бога і Україну, що наша країна, яка крім добра і миролюбства нікому нічого не приносила, має вистояти у цій смертоносній боротьбі.

Перші місяці був відрізаний від своїх. Територіально перебував у страшному трикутнику – недалеко від Бучі, Ірпня й Житомирської траси. Весь цей час – ні електрики, ні будь-якого зв'язку... Майже день і ніч гули вибухи. Ворожа розвідка зайшла до нашого дачного кооперативу... Міст через річку Ірпінь вже був підірваний. І повернутися до Києва не міг. Творчість у ті дні не йшла у мізки.

Дякую долі, що залишився живим, а то, як потім стало відомо, ТБ, інтернет вже мене поховали... Почав думати: треба щось робити. Для всіх зрозуміло: поки є Київ – є Україна, є її свобода. Став ретроспективно згадувати, що написано про Київ, зокрема, у поетичному жанрі крупних форм, поем. Що створено про різні його історичні часи. Виявилось: майже нічого. Захотілося у метафорично-філософській поетичній формі поєднати часи й події, століття та епохи Києва й українських земель із днем сущим. Ставив перед собою завдання показати справжню силу й велич нашого духу. Будемо відвертими – московські посіпаки завжди принижували Київ. Прагнули зробити з нього васала по славі, по значенню, по історичних звитягах. Мовляв, Москва – це Москва, а Київ – столиця її окраїни...

Я сів за стіл і, як не дивно, почав продуктивно працювати. На ходу знаходив форму. Буквально за кілька днів написав унікальну поему "Я – Київ! Я – серце свободи!", де об'єднав різні історичні часи аж до тепер, де Київ постає в усій своїй величч, своїх справжніх трагедіях і своїй патріаршій мудрості.

Як показала презентація поеми, вона заповонила серця не тільки українців, а й людей за кордоном. За кілька місяців була перекладена англійською та італійською мовами, нині готується переклад німецькою. Американські ЗМІ зазначили, зокрема, що поема Андрія Демиденка "Я – Київ! Я – серце свободи!" – це духовний "Хаймарс", апогей духу свободи і людської нескореності. І не лише національний, а й цивілізаційний. Його мають почути серця континентів. Я не знаю тих, кого б поема не потрясла.

"Так феноменально передати, поетично зібрати воєдино події, дати, століття, епохи. Такого в нас не було. Це унікальний витвір великого українського поета. Це поетично-духовна бомба для всього світу. Слово в ній настільки розумне, обширне, дієве, сконцентроване, сповідальне, що гріє всі серця і скликає у спільний порив всі патріотичні чуття нашого несхитного українського народу і духу", – Анатолій Паламаренко, Герой України.

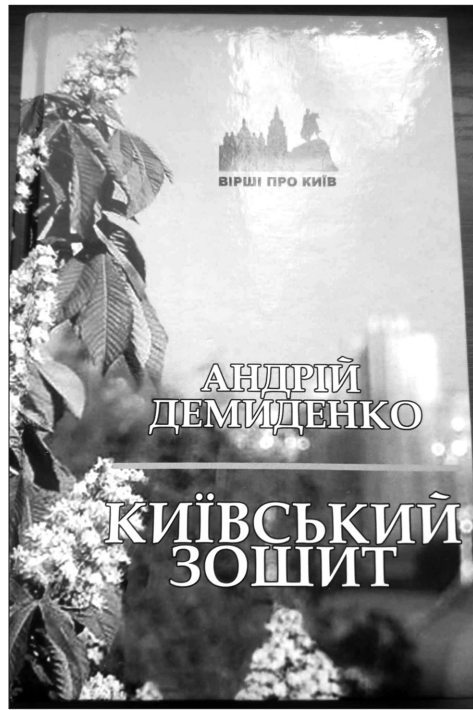
"Прихильте своє серце і слух до сьогодення. І прислухайтесь – і ваш дух зросте і укріпне, зачувши позачасове Слово-зброю, Слово-набат, Слово-істину першолінійного українського поета Андрія Демиденка", – Павло Мовчан, поет-класик, очільник Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка.

Після цього почалася робота над відеокліпом. На натхненню прочитану автором поему міжнародні кліпмейкери створили безцінний історичний відеокліп, який так і називається "Я – Київ! Я – серце свободи!" Його може побачити і почути на YouTube кожен українець.

До речі, у видавництві "Дніпро" зараз готується міжнародне видання поеми з цією ж назвою – виїде українською та англійською мовами з прекрасним оформленням. Один з розділів буде з відгуками не лише українських, а й закордонних читачів. Як написав один відомий італій-

Андрій ДЕМИДЕНКО: "Мелодію життя ми пишемо самі!"

В історичній актовій залі Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулася захоплива презентація книжки "Київський зошит" лавреата Народної премії України імені Тараса Шевченка, народного артиста України, почесного академіка НАПН України, заслуженого професора Драгоманівського університету Андрія Демиденка з передмовою академіка Миколи Жулинського. У рамках презентації пройшов концерт-сповідь за участю легенд української естради. Сьогодні Андрій Петрович – гість "СП".

ський композитор: "Для мене ця поема – це святі слова, бо вони роблять людей українськими патріотами".

Разом із тим вдихнув своє життя епічний кліп "Поле моєї пам'яті" на однойменну поетичну мою композицію з неперевершеною музикою Володимира Якимця (Пікардійська терція). Це великий твір-реквієм пам'яті всіх тих українців, які загинули в роки голодоморів, Другої світової та нинішньої визвольної війни. Найстрашніше, коли стоїть питання: бути чи не бути Україні.

Серце весь час у кривавій напрузі. Кривому болі. Іноді навіть зневірі. Але нам нічого не залишається як перемогти, аби вберегти себе і Україну. Ніколи Україна ще не мала такого авторитету і такої всесвітньої пошани як сьогодні.

Щедро втішений, що поему "Я – Київ! Я – серце свободи!" американці запропонували назвати "Гімн свободи". А вже ми сьогодні захищаємо не лише Україну, а й увесь світ.

– Пишете нові пісні?

– Так, з'явилися. Три пісні. Вони глибокі, філософські. Одну з них притримую – не випускаю, жду, щоб дочекалася більш переможного моменту, коли люди зможуть повертатися додому. От тоді твір і вибухне. Не розумію і обурююся, як можна писати про Перемогу, ще не маючи її. Написати, звичайно, можна. Але настільки це буде істинно, відчуте нутром, а не фантазією авторів, наскільки справедливим і чесним це буде по відношенню до народу, до її героїв, до самої Перемоги. Справжнє мистецтво так не твориться!

– Розкажіть, будь ласка, про книжку "Київський зошит".

– Вона виграла конкурс на найкращий поетичний рукопис книги про Київ. Мала за бюджетний рахунок вийти ще наприкінці 2021 року. Але грошей у бюджеті не знаходилося, тож побачила світ лише в цьому році.

Ви питаєте, чим цінне це видання. Та хоча б тим, що це перша поетична книга про Київ, яку створив не великий колектив поетів, а лише один творець. У передмові академік Микола Жулинський зокрема зазначає:

"Це майже сто оригінальних віршів і дві філософські поеми єдиного, а не ко-

лективного автора. Це засвідчує унікальність і безпрецедентність цього знакового й очікуваного видання. Не кажучи вже за його поетичні відкриття і художньо-історичну значимість. ... "Київський зошит" востає в душу і помисли".

Тут я абсолютно по-новому дивлюся на Київ, і ті, хто книжку прочитає, освідчать-ся йому зовсім іншими очима. Взяти, при-міром, "Нічну столицю" – короткий вірш. Та скільки в ньому ніким непочутих до цього думок і емоцій:

*Ніч над Дніпром
Рахмана і пишна.
На березі ночі –
Розсідлана тиша.*

*І чути плесам
Нічної столиці,
Як моляться тиші
Церковні дзвіниці...*

У Києві справді красива Дніпровська набережна, особливо у центрі града-велетня. Та вона зовсім не розрекламована, майже не оспівана, не обласкана митцями. Вирішив ліквідувати таку прогалину і відкрити киянам й гостям столиці захоплюючі принади цієї перлини:

*На набережну Києва приїди,
Де шепіт хвиль дніпровської води
Цілує київські причали
І обрій з небом повінчались,
І ліне вітер – свіжий, молодий.
Де плін Дніпра вдихає широчінь
І н'є – не вин'є далей синь.
Тут сонця ніжний бриз
І паруси чайних крил –
Усе зішлюсь перед очима.
І ти плюси на біг авто!
Й зелені арфи круч –
У тебе за плечима.*

*На набережній Києва ми з вами,
Де, забуваючи Париж,
Прогулювався Кусто.*

Кожен вірш книги має своє обличчя і образну систему. Як і багато киян, я дуже люблю мальовничу Пушу-Водицю.

Весна в Пуші-Водиці

*Ліс перший вчуває весну.
Весни пришесть. Не відлигу.
Ї першими у проталинах снігу
Під оплески
Тишини
Зустрічають проліски –
Білі
Ангели
Весни.*

У Києві проживало і мешкає нині багато відомих людей, особистостей. Читаючи вірш, мимоволі бачиш поруч із собою того творця, якому він присвячений. Відчуваеш його дух, думки, навіть голос.

За думами – до Кобзаря

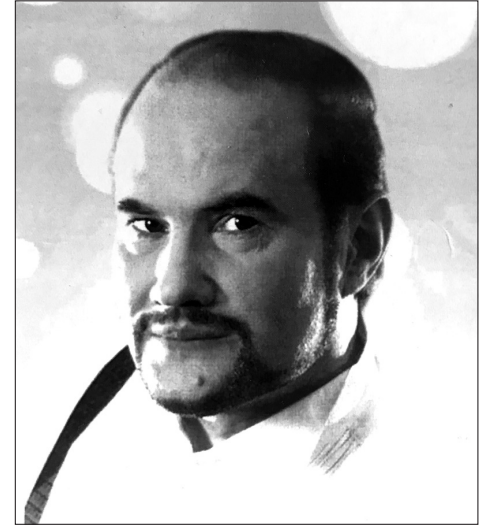
*Ну, що про нього не тренділи.
Віками йшли на його лов.
Але поет – він мега-соло!
І світ поета – не зборів.*

*Тож дмуть
В його вітрила
Весносили!*

*Бо без поета світ –
Не здійснена любов.*

*Бо мов
Зерно в ріллі,
В нім проростає Слово.*

*І не вбити поета
Ні холодним булатом,*

*Ні свинцевим дуплетом,
Ані із арбалета
Не спинити стріли.*

*Бо поет – веснокрил!
Бо поет – весновир!
Бо поет – веснояр
В тисяч літ
На чолі!*

*Бо який ти поет,
Коли меч у чохла?*

– Будь ласка, кілька слів про презентацію цього видання.

– Вона відбулася на запрошення Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національної Академії Наук України. Викладачі і студенти захотіли, щоб презентація відбулася саме в актовій залі червоного корпусу. Між іншим, для проведення мистецької акції це найсвятіше в Україні місце, де і дотепер стіни дихають кроками та енергетикою Тараса Шевченка, який неодноразово сюди заходив. На той час тут була церква.

Під час презентації відбувся концерт легендарних зірок, виступи яких були присвячені моїй творчості. Варто було поглянути на ті духовно осяяні обличчя, на ту неймовірну атмосферу, що панувала в надихаючій залі.

Після концерту народна артистка України, екс-прима-дикторка УТ Тамара Стратієнко захоплено поділилася: "Потрясаюче! Можливо тільки раз чи два в житті отримувала таку насолоду. Можливо й не варто було переривати виступи шаленими оплесками, аби не зупиняти, не переривати святі почуття від святої поезії".

Під час війни концерти стали коротшими. Зазвичай, трохи більше години. А тут – три з половиною години промайнули, як хвилина. Я щасливий, що на сцені були не просто великі митці, а мої друзі.

Маestro художнього слова, Герой України Анатолій Паламаренко прочитав, як може тільки він, її величність поему "Я – Київ! Я – серце свободи!". Спеціально з Америки, покинувши все, прилетіла сама Оксана Білозір, яка, звісно ж, співала знамениту на весь світ "Україночку", а також мою разом з композитором Олександром Злотником прекрасну, як сама Україна, пісню "Я твоя кровинка".

Концерт показав, що у нас є світові перлини-самородки. І не просто по тембральному наповненню та по своїй самотності, а ще й по неймовірній експресії, неймовірній силі. Саме так геніально співав народний артист України, багаторічний соліст Національної опери Олександр Гурець, який зібрав неймовірні овації. І ці оплески звучали з самої глибини людської душі.

Тут же зворушливо і образно читав мої вірші знаменитий актор, один з героїв легендарного фільму "В бій йдуть одні старі" Леонід Талашко.

Неперевершено чарував геніальний диво-скрипаль, який, як кажуть, перед тим, як вийти з-за куліс, тихо розмовляє зі своєю скрипою і цілує її смичка. Це – Кирило Стеценко, знаменитий внук великого композитора України Кирила Стеценка.

Національну спілку письменників України на презентації представляв її голова Михайло Сидоржевський. Він акцентував, що сьогодні дуже бракує таких видатних митців, як Андрій Демиденко. Та презентація підтвердила, що Спілка живе і має чудових представників у мистецькому світі.

Всенародну популярність і любов мистецьки підтвердив Іво Бобул. Він розпочав свій виступ знаним хітом “Місячне коло” на музику Олександра Морозова. Прозвучала також надзвичайно популярна в Україні та за кордоном наша з Морозовим “Скажу вам, дочки і сини”. Подарував і схвильовану прем’єру пісні “Яке це щастя!” на музику Генадія Татарченка, яку записав буквально за кілька днів до цього.

До речі, Іво Бобул, коли жив у Чернівцях, співав лише темпову естраду. Та саме я і незабутній композитор Іван Карабиць стали його хрещеними творчими батьками, бо, зачувши його голос, написали мега-пісню “Мойй Україні”, яка й вивела на всеукраїнську дорогу. За часів президентства Леоніда Кучми ця пісня була головним рупором мистецького спротиву владі. Та найбільше співака утвердила в народі “Душі криниця”.

Потім виступив голова Національної спілки журналістів України Сергій Томіленко. Він зворушливо подякував за вірш “Я репортер! Я журналіст!”, що був покладений на музику й став офіційним гімном журналістів України, за гімн, що так розбурхав делегатів Конгресу Міжнародної федерації журналістів Європейських країн, який відбувається раз на три роки. Виступав і я, прочитав чимало своїх віршів.

Теплими спогадами і словами відгукнувся про мою книжку відомий літературознавець і критик Михайло Наєнко. А директорка мистецько-естетичного центру університету Надія Максименко сказала, що за останні двадцять років у них такого рівня концерту пригадати непросто. Важливо і повчально, що свої творчі вечори тут проводили Максим Рильський, Михайло Грушевський, Павло Тичина, Володимир Сосюра, Іван Драч.

Зізнаюся, я не робив ніяких оголошень. Але людей збиралося, як то кажуть, повнісінька українська хата.

— **На завершення нашої розмови хотілося б почути про ваші творчі плани.**

— Найперше. Зробити все для нашої Перемоги над найлютішим злом.

Також у видавництві “Дніпро” виходить поетична книга “З твого цвіту і грому” — вона моє духовне кредо. У книзі дві передмови — Віктора Ющенка й академіка Дмитра Степовика, де він характеризує мої надбання — мені і моїм дорогим шанувальникам дуже приємно чути таку оцінку від легендарної особистості: “Велика значущість його кожного вірша, кожного слова, кожної літери”.

Готую сценарій документального кінофільму про українців — полеглих і живих наших воїнів-героїв. Поки живе Пам’ять — живе і народ. Незмінні також живі концерти та творчі вечори на підтримку ЗСУ.

І хай для всіх вас насамкінець нашої зустрічі — на сьогодні і назавжди — буде в дарунок чи не найулюбленіша моя поезія:

Люби до забуття!

Люби до забуття
Світання й зорепад.
Біжить-біжить життя
Крізь гомін естакад.

Не прийде вороття
До нас, як в зелен-сад.
Люби до забуття,
Що не вернуть назад.

А спомини життя,
Мов хроніка в кіно.
Люби до забуття,
Допоки нам дано.

І перше почуття
Успомини візьми.
Люби до забуття —
Тоді щасливі ми!

І дзвоном своїх справ,
І голосом молитв,
Щоб світові сказав,
Що є ти на землі.

В гармонії буття
О мудрість перейми.
Мелодію життя
Ми пишемо самі.

Слава Україні!

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Валерій РОМАНЬКО,

голова комісії з присудження премії ім. М. Петренка, голова Донецької обласної організації НСКУ, Слов’янськ — Львів

Це уже дванадцять поспіль вручення громадської відзнаки в пам’ять про автора безсмертної пісні “Дивлюсь я на небо...” Михайла Петренка. Почесну нагороду встановлено на Донеччині обласною краєзнавчою організацією, але через воєнні дії в Донецькому краю вже другий рік вшанування поета-романтика Михайла Петренка та вручення премії проводяться у Львові.

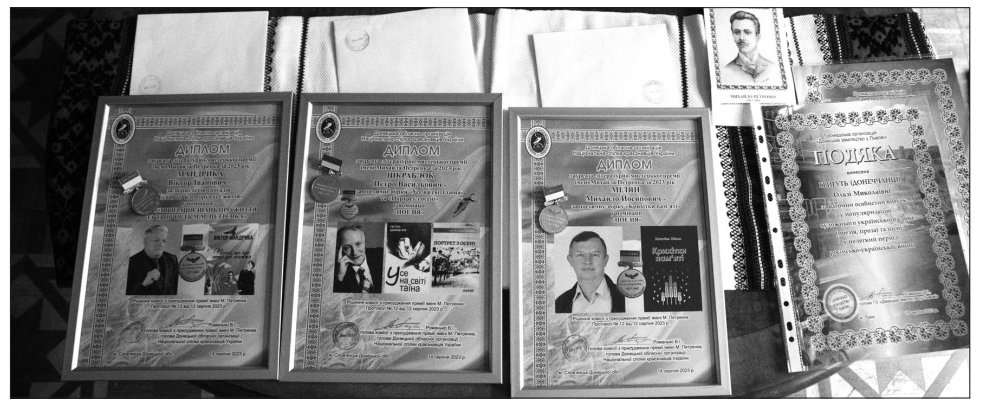
Минулого року ця подія відбувалася у Львівській обласній бібліотеці імені Романа Іванчука, цього року — 17 серпня в Залі літературної слави Львівської обласної організації НСПУ. За це — наша щира вдячність управі Львівської письменницької організації та особисто її очільнику — Олесеви Дякови.

Літературно-мистецьку премію за 2023 рік отримали: у номінації “Поезія” — **Петро Васильович Шкраб’юк** (м. Львів) — за поетичні збірки “Усе на світі таїна”, “Портрет за осені”; **Михайло Йосипович Мілян** (м. Костянтинівка Донецької обл.) — за поетичну збірку “Крихітки пам’яті”; у номінації “Популяризація знань про життя та творчість М. М. Петренка” — **Віктор Іванович Мандрика** (м. Барвінкове Харківської обл.) — за збірку есеїв-спогадів “Пісня, що йде поруч усе життя”.

Лавреатам вручено нагрудні знаки “Михайло Петренко. 1817–1862”, дипломи, грошові винагороди у розмірі дві тисячі гривень кожному. На жаль, на урочистостях не зміг бути присутнім один із цьогогорічних лавреатів — Віктор Мандрика, який у статусі переселенця перебуває в Ліхтенштейні. Віримо, що після перемоги України у визвольній російсько-українській війні Віктор Іванович повернеться на рідну землю і отримає заслужену нагороду.

Присутні почули в записі пісню “Дивлюсь я на небо...” у виконанні Анатолія

Премія — ознака Соборності

Солов’яненка; вчителька рідної мови та літератури зі Слов’янська Валентина Чередник прочитала вірш М. Петренка “Слов’янськ”, а ведучий цієї частини свята Валерій Романько коротко нагадав про нелегку долю поета-романтика та про те, як вшановують Михайла Петренка на Слов’янщині.

Сказали своє слово й лавреати цьогогорічного конкурсу. Петро Шкраб’юк розповів: “Ця премія особливо дорога для мене, бо під час АТО я двічі їздив до Бахмута, виступав перед воїнами, був у Костянтинівці, а ще раніше, до війни, — у Дебальцевому, де народився Володимир Сосюра, був і в Донецьку. Маю багато друзів з цього стражденного краю. І ця відзнака — ще один вияв одвічної соборності української держави”.

Михайло Мілян зазначив: “Щиро дякую за визнання моєї праці — поетичної книги “Крихітки пам’яті”. Доля розпорядилася так, що мені, як внутрішньо переміщеній особі із Костянтинівки, довелося отримувати цю престижну премію у Львові, де я зараз перебуваю. Це свідчить про те, що ми єдині: Львівщина нас гостинно зустріла й пригріла, а премія, заснована у рідному Донецькому краї, продовжує жити — значить, живе і

буде жити українська Донеччина”.

Надіслав вітальне слово й Віктор Мандрика: “Відзначення мене премією надає сил і наснаги у житті на чужині. Цей конкурс і її величність доля заочно подарували мені ще одну незабутню зустріч із містом Лева, який я вперше відвідав 60 років тому при спробі вступу до кінотехнікуму. Я пам’ятаю гостинність львів’ян, їхню любов до української мови й свого першого гда Надійку Безпалько, якій за короткий термін вдалося познайомити мене з визначними пам’ятними місцями міста. Ще раз дякую за підтримку мого творчого духу на чужині”.

Вітаючи лавреатів премії імені Михайла Петренка, голова правління Львівської письменницької організації Олесь Дяк зауважив, що така подія, як вручення в офісі львівських письменників літературної премії, започаткованої в іншому регіоні, відбувається вперше.

Звіт про непересічний захід можна завершити словами поетки та виконавиці пісенсь під гітару Ольги Донеччанки, псевдонім якої засвідчує її переселенську долю: “Такі зустрічі є чудовим підтвердженням непохитної Соборності України і єдності творчої інтелігенції східних та західних земель України”.

Олександр ЮРОВ,

почесний посланник освітян нескорених міст України, Київське міське об’єднання ВУТ “Просвіта”

Це вже четвертий збір під такою назвою, який незмінно викликає значний інтерес та схвалення мешканців і гостей Бучі. Організаторами свята виступили: авторка проекту — співачка, лавреатка всеукраїнських та міжнародних конкурсів, волонтерка Ганна Мудра (Горислава) за підтримки в. о. директора І. Кожемяки та відділу культури, національностей та релігій Бучанської міської ради в особі в. о. начальника Н. Півчук; звукорежисер — М. Попов, помічники — В. Батура та С. Димура. У концертній програмі свята взяли участь: ансамбль народної пісні “Блиставчанка” (керівник Сергій Попов); співаки — Денис Кочержук, Влада Пшебильська, Тетяна Юдіна, Ірина Павленко та солісти супер-гурту України “Саме ті!” Анна Корнеєва, Олександр Юров та Алекс Шарпан.

Пролунали авторські та українські народні і популярні естрадні пісні, у т. ч. Київський марш “Києву з любов’ю” (му-

Київський марш лунав у Бучі

У Центральному будинку культури нескореного українського міста Буча 16 серпня відбулося патріотично-мистецьке свято у формі концерту під назвою “На Посиденьки до Горислави”, мета якого — благодійний збір коштів на підтримку Збройних Сил України і демонстрація досягнень професійних і аматорських колективів і учасників в царині музичного мистецтва.

зика і слова О. Юрова) — пісня, яка 28 травня цього року на День Києва лунала як символ нескореної волі та оптимізму і віри

в Перемогу нашого народу попри масованний рашистський обстріл столиці дронами-камікадзе та ракетами.

Учасники патріотично-мистецького свята “На Посиденьки до Горислави” з символічним прапором Перемоги освітян нескорених міст України, 16 серпня, м. Буча

Наприкінці концерту в Бучі артисти під схвальні оплески глядачів сфотографувались на сцені з символічним прапором Перемоги освітян нескорених міст України. Мистецько-патріотичне свято “На посиденьки до Горислави”, сприяє активізації та підтримці оптимістичного патріотичного настрою публіки та митців, тому на їхні чисельні прохання та заявки невдовзі планується проведення ювілейних — п’ятих Посиденьок. Побажаємо організаторам, учасникам і гостям цього мистецького дійства натхнення та успіху задля Перемоги!

Василь ГУБАРЕЦЬ,
заслужений журналіст України

Що таке СВУ і скільки їх існувало насправді

Нерідко люди, події, явища з далекого минулого стають співзвучними з нашим часом, промовляють так, наче вони тут, майже поруч. Навіть мало знані чи почуті з десятих уст з'являються в сучасному житті, змушуючи самотужки докопуватись до істини, шукати пояснень та відповідей на приховуване, замовчуване. Таким явищем впродовж десятиліть підрадянщини була СВУ, про яку подекуди лише таємниче перешіптувались, а Українська радянська енциклопедія в 10-му томі (1983) безапеляційно твердила: це “контрреволюційна, українська буржуазно-націоналістична підпільна організація”, що “ставила своєю метою повалення радянської влади і реставрацію на Україні капіталістичного ладу”.

Президія Союзу визволення України. Сидять зліва направо: А. Жук, В. Дорошенко, О. Скоропис-Йолтуховський, М. Меленевський

Тим часом СВУ – не що інше, як Спілка визволення України – неіснуюча організація, вигадана наприкінці 1920-х років у партійно-чекістських кабінетах майстрами фальсифікацій та фабрикування звинувачень за більшовицькими лекалами. Прагнучи розправитися з непокірним віцепрезидентом Всеукраїнської Академії наук, колишнім заступником голови Центральної Ради Сергієм Єфремовим, влада кілька років збирала компрометуючі матеріали, нацьковувала на академіка осіб з партійного керівництва, доручала слухняній пресі дискредитувати його в очах широких мас населення. Зумівши усунути відомого вченого від “усякої організаційної та адміністративної роботи в органах ВУ-АН”, політбюро ЦК КП(б)У записало в своєму рішенні: “доручити ДПУ відновити справу Єфремова”, що означало підготувати і провести над ним, а заодно і над його однодумцями, судовий процес. А щоб надати цій затії хоча б якусь легальну підставу, було придумано міф про існування контрреволюційної, підпільної організації під назвою “Спілка визволення України”, про яку ніхто нічого не знав ні в Україні, ні за її межами і яка, природно, ніякою діяльністю не займалася.

Вигадати назву виявилось просто: адже не так давно (з 1914 по 1918 рр.) СВУ існувала реально. Тим більше, що в партійних і чекістських документах вона іменується “реакційною українською буржуазно-націоналістичною організацією”, а Ленін викривав її членів як помічників німецького імперіалізму, котрі стояли “на точці зору національно-буржуазній”.

Насправді ж йшлося про патріотичне політичне об'єднання, засноване у Львові українцями з надніпрянських земель, які, опинившись на заході через пресію столипінської реакції, прагнули використати війну Австро-Угорщини й Німеччини проти Росії для здобуття державної незалежності України. Маючи своїх представників у багатьох європейських країнах, СВУ (Союз визволення України – такою була повна назва об'єднання) вів широку інформаційно-пропагандистську діяльність, гуртував навколо себе прихильників української самостійності. Помітним дипломатичним успіхом членів СВУ став резонансний виступ Туреччини із заявою про потребу визволення України й задоволення щодо допомоги їй у здобутті незалежності.

Ще перед цим один із керівників Союзу Мар'ян Меленевський разом із повноважними представниками, прибувши до Туреччини, провели кілька зустрічей з місцевими урядовцями, встановили контакти з військовими, поширили в турецькій пресі свої статті, інтерв'ю, матеріали про історію України, демонструючи її етнічні межі, розповіли про долю української нації та її прагнення до самостійності і створення власної держави. Ось як відгукнулася на візит делегації “Союзу визволення України” одна з впливових турецьких газет: “Делегати будуть без сумніву прийняті тут із симпатіями, бо інтереси українців тісно пов'язані з

інтересами Туреччини. Українська держава, якої жадають для себе українці, відділила б Росію від бережжя Чорного моря. Утворення неросійської слов'янської держави звільнило б Туреччину від політики інтриг і забаганок російського царства, яке прагне до того, щоб запанувати над Константинополем і морськими протоками...”

Писалося це в листопаді 1914 року, і тоді ж Меленевський зустрівся з міністром внутрішніх справ Туреччини Талаат-беєм, який уже ознайомився з відозвою СВУ до турецького народу і повністю її підтримав, визнаючи від імені уряду самостійно-державницькі інтереси українців. Офіційна заява, зроблена міністром, одразу стала важливим міжнародним документом, про який повідомили майже всі австрійські та європейські газети. Передало її повністю і Петербурзьке телеграфне агентство для багатьох російських видань.

Перебазувавшись згодом до Відня, СВУ вдалося розгорнути активну видавничу діяльність: випускати досить об'ємний журнал “Вісник Союзу визволення України” і кілька іншомовних тижневиків, а також надрукувати одинадцятьма європейськими мовами 50 книг та 30 брошур про Україну, її народ та прагнення.

Тісна співпраця з німецькою й австро-угорською військовою владою допомогла здійсненню заходів СВУ щодо зосередження полонених українців з російської армії в окремих таборах. Таке відокремлення від інших було дозволено, і майже 50 тисяч наших земляків розташували в Німеччині, а 30 тисяч – в Австрії, що сприяло налагодженню культурно-освітньої та національно-виховної роботи серед вчорашніх солдатів, кинутих царським самодержавством у горнило світової війни. За фінансової підтримки австро-німецької військової влади та допомоги галицької і буковинської інтелігенції в таборах запрацювали українські школи, бібліотеки, курси української історії й літератури, читальні, хори, оркестри.

Керівники СВУ Олександр Скоропис-Йолтуховський, Володимир Дорошенко, Андрій Жук, Мар'ян Меленевський потурбувалися про те, щоб у таборах учо-

рашні солдати могли об'єднуватися в національно свідомі громади, які ставлять за мету згуртувати людей, вселити в них віру в завтрашній день, навчити боротися за свої права. Однією з таких була громада “Самостійна Україна” в містечку Раштат. Тут “Союз визволення України” розгорнув похідну друкарню і двічі на тиждень випускав чотиристорінковий часопис “Розсвіт”. Як писалося згодом у передовій статті цього видання: “те, чого неможливо було досягнути словом друкуванням” і “тих людей, на котрих не могли вплинути ні курси, ні виклади”, зуміли переконати прості і доступні публікації газети. Особливу увагу привертала матеріали, що стосувалися діяльності виборних таборових інститутів: так званого власного парламенту – Генеральної Ради, генеральної старшини, а також клубу полонених українців у Раштаті “Відродження”.

“Розсвіт” з радістю повідомляв про революційні події в Україні, діяльність Центральної Ради в Києві, давав тлумачення заходам українського уряду, стежив за мирними переговорами у Бресті. Важливою публікацією стала відозва генеральної старшини табору “До українських офіцерів і вояків” із закликом стати полоненим українцям під прапор рідної України, записуватись у спеціальні підрозділи січовиків, які мають виїхати на допомогу Батьківщині.

Тематично спорідненим з

Під час процесу у справі “Спілки визволення України”. Харків, квітень 1930 р. У першому ряду зліва направо сидять С. Єфремов, В. Чехівський

Печатка СВУ

“Розсвітом” був часопис полонених українців у Вещлярі – “Громадська думка”, друкування якого також організував “Союз визволення України”. Окрім подій та фактів, що стосувались життя табору, робітничих команд, культурно-просвітньої роботи, газета розповідала про діяльність членів СВУ, знайомила читачів з його програмними документами, сприяла поширенню друківаних матеріалів цієї організації. Досить показовими щодо роботи “Союзу визволення України” були опубліковані “Громадською думкою” витяги з київської газети “Нова Рада”, в якій її редактор Андрій Ніковський писав: “Для нас тепер особливо важні ті практичні справи Союзу, бо він повів їх дуже широко. З тих часописів, що до нас надходять з полону, видно, що Союз дбає про матеріальне становище наших полонених, що ведеться навчання грамоти на українській мові, – отже, з полону до нас повернеться велика армія свідомих українців. І за це треба Союзові висловити повне признання...”

У таборах для полонених “Союз визволення України” зумів налагодити випуск ще й кількох інших українських газет, зокрема, “Вільне слово” в Зальцведелі, “Наш голос” у Йозефштаді, а також бойову “Розвагу” у Фрайштадті, яка з номера в номер писала про долю полонених, – з належною гідністю, спокійно й розважливо, називаючи багато речей своїми іменами. В одній з таких публікацій наводяться красномовні факти ставлення Росії до своїх полонених (очевидно, це у крові й свідомості покоління російських імперіалістів різних мастей). “Всі ми бачимо, – пише газета в січні 1917 року, – що полонені італійські, французькі, а також і англійські, одержують зі своїх держав великі підмоги, майже щотижня посилки з поживою. А в Росії уряд накладає кари на ті газети, які закликають людину скласти жертви на полонених”. Далі газета дослівно цитує заяву російських урядовців з цього

приводу: “Про поліпшення життя полонених не можна дбати, бо це було би захоотою для солдатів здаватися в полон”. Водночас вона виступає з жорстким осудом тих російських видань, які слідом за своїм урядом галасують проти будь-якої допомоги полоненим і наводять цитату з російського урядового часопису “Русский инвалид”, який безпардонно закликає: “Не можна над організацією поміч полоненим вивішувати офіційну вивіску, істерично кликати до помочі полоненим...”

Щойно стало відомо про створення в Києві Центральної Ради і проголошення нею Універсалів, стараннями представників СВУ у 1917 році з полонених українців було сформовано дві українські дивізії: в Німеччині – “Синьожупанників” під командуванням генерала Віктора Зелінського, в Австрії – “Сірожупанників” (назви походять від кольору уніформи), які згодом влилися в лави Армії УНР.

З ініціативи Союзу здійснено низку важливих освітніх заходів за межами таборів: створено українське приватне шкільництво на Волині; його представники організували на Підляшші близько 100 народних шкіл, які відвідували 5500 дітей.

Згадано лише основне з того, на що спрямовувались зусилля СВУ впродовж важких, виснажливих чотирьох років Першої світової війни. Кожен крок цієї політичної організації мав яскраво виражений національний характер, був підпорядкований великій ідеї української державної незалежності. Ось чому з такою ненавистю й ворожнечою її сприймали споконвічні вороги – російські шовіністи, не давала вона спокою ні Леніну, ні його послідовникам-імперіалістам більшовицької закваски, називаючи організацію свідомих українських патріотів “реакційною”, “буржуазно-націоналістичною”.

Такого ж ярлика вони причепили великій групі українських інтелігентів з назвою “СВУ”, організувавши показовий судовий процес над 45 особами навесні 1930 року в приміщенні оперного театру в Харкові. Документи про вигадану “Спілку визволення України” із обвинувачувальними висновками попередньо у спеціальному листі було доставлено в Москву Сталіну й отримано від нього схвальні директиви. Цим давався хід інспірованому процесу, що тривав з 9 березня до 19 квітня. Безліч вигадок прозвучало під час судилища: ніби СВУ готувала широкі повстання, заколоту на замовлення сусідніх держав, була “створена за вказівками закордонного центру петлюрівщини”, керувала організацією

терору проти всесоюзних і українських радянських керівників. Підсудних звинувачували в найстрашнішому з більшовицької точки зору: начебто їхня організація (вигадана слідчими) ставила за мету визволення українського народу і заснування самостійної української держави, з проголошенням її демократичною і парламентською, з широкими правами громадян на приватну власність.

Прокурор, яким на процесі виступав високопоставлений партійний функціонер Панас Любченко, погрожував смертною карою тринадцятьом особам, притягнутим до відповідальності, однак вимагати їм не став. Ця поміркованість насторожувала й дивувала багатьох: адже створений владою широкий розголос у пресі, мітингові пристрасі “трудових мас” з люттю закликали зовсім не до такого. А вирок і справді виявився несподіваним: лише четверо були засуджені до десятирічного терміну ув’язнення, що правда, із суворою ізоляцією, інші дістали терміни менші (від 2 до 8 років), 10 особам оголошено умовні вирокі, а ще п’ятеро помилували за кілька місяців.

Як же слід розцінювати весь цей спектакль із влучною назвою “Опера СВУ, музика ДПУ”, де об’єдналися комічність і трагічність? Адже нікого з тих грізних більшовицьких суддів та прокурорів і навіть громадського обвинувача письменника Олександра Слісаренка не цікавила показання всього-на-всього п’яти свідків (серед них і письменник Микола Зеров). Не зважали вони і на реактивні керівників української еміграції із запереченням вигадки, ніби Сергію Єфремову надсилалися з-за кордону якісь листи-інструкції. Діяли ці, так звані судді, за вочим принципом: “Ти винен лиш тому, що захотів я їсти”. Абсурдний обвинувальний вирок було написано давно в кабінетах партійно-радянських босів, які потирали руки, радіючи з того, що нарешті вдалося розправитися з непокірним Сергієм Єфремовим.

Жертвами сфабрикованої справи стали переважно люди, які були українськими патріотами, активними в українському національно-культурному відродженні, здійснюючи це не за завданням якоїсь організації, а за велінням совісті і власного переконання. Не випадково третину з підсудних становили співробітники Всеукраїнської академії наук, у тому числі група відомих професорів вищих шкіл, а також три письменники, п’ять редакторів, десять учителів, церковники, правники, студенти.

Під виглядом боротьби з “контрреволюціонерами” та прагненням надати “СВУ” статусу широкої організації було вигадано ще й існування в різних містах якихось філій, де начебто значилися понад чотириста осіб. Користуючись гучним процесом, що тривав майже півтора місяця, під час та після нього, за підрахунками зарубіжних авторів, більшовицька влада заарештувала, відправила на заслання, знищила не менше тридцять тисяч національно свідомих українців.

Багатьох людей дивувало і навіть обурювало те, що Єфремов на судилищі раптом визнав існування Спілки визволення України і навіть взяв на себе вину за її

начебто організацію. Ті із звинувачених на процесі, кому вдалося вціліти від репресій, а також свідки судилища одноставно твердили у своїх спогадах, літературних та наукових публікаціях: СВУ як організації не існувало, це була провокаційна вигадка ДПУ (Державного політичного управління — поліційно-карального органу держбезпеки), яке не тільки вело справу Спілки визволення України, а й згодом керувало масовими репресіями під час так званої колективізації, нищило діячів української культури, автокефальної церкви.

Що ж спонукало Єфремова визнавати те, чого насправді не було і що означало брати на себе неіснуючу вину? “Адже на суді не було ніяких речових доказів злочинів, навіть чомусь не фігурував шоденник Єфремова, на який часто покликала звинувачувальна сторона” — написав у своїх спогадах про харківський процес письменник Борис Антоненко-Давидович, котрий разом із Валер’яном Підмогильним отримав перепустку і мав змогу спостерігати за ходом судилища. Він згадує, як “громадський обвинувач”, письменник Олекса Слісаренко, отримавши слово для промови, кидав вогнем-блискавицею на підсудних: “Собаки! Ми вірили вам, а ви он що робили!..” Мине зовсім небагато часу, як цей “собакознавець” сам опиниться в ролі засудженого, як до речі, і судді, і прокурор того процесу, і зможе на власній шкурі відчувати, що “неважко в глухих слідчих кабінетах зробити з письменника Епіка “вербувальника” до терористичної організації, змусити письменника Ялового давати фантастично-викривальні свідчення на інших... довести до нестями професора-неокласика М. Зерова, що визнав за собою роль “організатора” терористичної групи серед письменників...”

Важко визначити, чим саме керувався Єфремов, приймаючи таке дивне і водночас далекосяжне небезпечне рішення, яке, по суті, давало більшовицькій владі підстави для переслідування національно свідомих осіб, компрометування політики української, розгортання репресивних заходів проти будь-якого інкогнуму. Можна лише висловлювати необ’єктивні здогадки на кшталт того, що видатному вченому і політичному діячеві замість смертного обіцяно пом’якшувальний вирок або хотів, мовляв, уберегти від суворих покарань інших обвинувачуваних...

Гадати можна по-різному. Найповніше пояснення, звичайно, міг би дати сам Єфремов, та йому не пощастило дочекатися звільнення з ув’язнення. Згідно з матеріалами 250-томної справи СВУ, він за три місяці до закінчення терміну покарання помер в одному з таборів ГУЛАГу. Не менш дивно поводитися інші підсудні: добре знаючи, що ніякої організації під назвою “СВУ” в їхньому житті не було, визнавали і свою належність до проголошеної на процесі, і якісь свої злочини, вигадані слідчими. Лише згодом деякі з тих, котрі змогли вижити, заявляли, що слідчі по кілька разів змушували їх зізнатися у висунутих звинувачуваннях, а коли добитися згоди не вдавалося, показували підписані показання Єфремова, і ті, змучені допитамі, здавалися: популяр-

ність вченого й авторитет політика робили свою справу...

Майже через шість десятиліть, 11 серпня 1989 року, Пленум Верховного Суду України (ще радянського), з’ясувавши всі основні етапи фабрикації справи “СВУ”, визнав засуджених осіб, у тому числі Сергія Єфремова, реабілітованими через відсутність складу злочину в їхніх діях.

Є не дуже багато відомостей про іншу “Спілку визволення України”, що існувала і діяла реально: була заснована, як суспільно-політична організація 1952 року в Німеччині, а згодом перебазувалася до США. Мала вона свої відділення в різних країнах, а її провідними діячами були переважно українці з повенної наддніпрянської еміграції, які проголошували себе ідейними послідовниками “СВУ”, засудженої сталіністами в Україні ввечері 1930 року. Їх одразу ж підтримали Закардонні частини Організації українських націоналістів. Націоналістична програма правоконсервативного напрямку привернула увагу і дала змогу приєднатися до СВУ українській національній гвардії, очолюваній відомим громадським діячем і політиком Тарасом Бульбою-Боровцем, який пізніше навіть очолював її головну управу. А засновником організації і найпершим керівником був учений-медик та громадський діяч Василь Плющ.

Спілка визволення України активно співпрацювала з антикомуністичною організацією “Американці за визволення поневоєних націй”, беручи постійно участь в її з’їздах, масових акціях, у поширенні літератури, відозв на захист прав українського народу. Маючи власний друкований орган — журнал “Місія України”, СВУ надавала слово борцям за волю рідного краю, залучала до видання відомих в еміграції журналістів, літераторів, науковців. Розбудовуючи свою організацію, Спілка створила кількаступеневу структуру: головну управу, президію світової ради, крайові управи та осередки. Серед її активних діячів були О. Калиник, В. Коваль, І. Марченко, Д. Ярмо. Як прагнення ідейного єднання із символічною СВУ 20-х років, почесною головою обрали Наталю Павлушкову, родичку Сергія Єфремова: дуже вже імпонувало кожному з емігрантів її твердження в пресі (журналі “Нові дні”, газеті “Канадійський фермер”) про те, що “СВУ в Україні таки існувала, мала центр з 12-15 осіб, але без організаційно оформленої периферії...” Бажане, на жаль, видавалося за дійсне...

Про визволення України з-під ярма московитського поневолювача мріяли, за її свободу і незалежність боролися мільйони — від часів Мазепи й Петлюри до днів Бандери і Чорновола. Рішальна стадія цієї боротьби триває сьогодні, а переможний постріл у ній мають поставити мужні воїни Збройних Сил України. Адже нині навколо нас — зовсім інший світ. Якщо колись Європа так і не спромоглась почути голос турецького міністра закордонних справ, то тепер на заклик закеанського президента Джо Байдена європейці не лише почули, а й згуртувалися, побачивши звірний оскал монстра зі сходу, не жаліють ні коштів, ні зброї, щоб остаточно вирвати Україну з лап московитської потвори.

Пам’яті генерала Армії УНР

У межах відзначення Дня Державного прапора та Дня Незалежності України в селищі Ромодан Миргородського району Полтавської області урочисто відкрили меморіальну дошку борцям за незалежність України у ХХ ст., генерал-хорунжому Армії Української Народної Республіки (УНР), історик, педагогу, військовому міністру УНР Всеволоду Петріву. Урочисту церемонію влаштували виконком Ромоданівської селищної ради й Полтавський офіс Українського інституту національної пам’яті (УІНП).

Урочистості стартували біля пам’ятного знаку поруч із залізничною станцією Ромодан “Хрест воїнам УНР і вільного козацтва, які загинули за волю України у Ромоданівському бою з московсько-більшовицькими військами 22 березня 1918 року”. Ромоданівський селищний голова Олександр Верещака привітав громаду з державними святами і наголосив, що ЗСУ знову виборюють незалежність проти того ж ворога, з яким понад сто років тому боролася Армія УНР. “Допоки ми живі — житиме пам’ять про Героїв. Наші Герої з меморіальних дошок щодня зустрічатимуть і проведуть поглядом односельчан, і нагадуватимуть кожному з нас, що вони поклали життя, аби ми жили в мирній квітучій Україні”, — сказав очільник громади.

Потому відкрили меморіальну дошку на фасаді будівлі виконкому Ромоданівської громади поруч з іншою, яка вшановує Петра Болбочана — командира 2-го Запорізького полку Армії УНР, теж учасника бою за Ромодан. Право відкрити меморіальну дошку на честь Всеволода Петріва надали голові Ромоданівської громади.

“Цьогоріч з ініціативи УІНП та згідно з Постановою Верховної Ради 140-річчя від дня народження Всеволода Петріва відзначається на державному рівні. Він заслуговує на добру пам’ять мешканців Ромоданівської громади, оскільки навесні 1918 року як організатор і командир полку імені Костя Гордієнка Армії УНР він брав участь у військовій операції зі звільнення Полтавщини, зокрема залізничної станції Ромодан, від російсько-більшовицьких загарбників. Навесні 1918 ро-

ку Запорізька дивізія Армії УНР визволила всю Полтавщину і загалом усе Лівобережжя від російсько-більшовицьких загарбників. Ромодан як залізничний пункт мав стратегічне значення для подальшого наступу українських військ”, — звернувся до присутніх представник УІНП в Полтавській області Олег Пустовгар. Він повідомив, що на честь Всеволода Петріва в Боярці встановили меморіальну дошку та учинили його в назвах вулиць Києва, Боярки, Житомира, а меморіальна дошка в Ромодані є першим місцем пам’яті видатного борця за незалежність на Полтавщині.

Присутня на урочистостях депутатка Полтавської обласної ради Яніна Барибіна зазначила, що саме сьогодні важливим є відновлення національної пам’яті і вшанування діячів УНР, які 100 років тому відстоювали незалежність. “Сьогодні нас усіх об’єднав Всеволод Петрів. Я переконана, що прийде той час, коли ми будемо достатньо мати наснаги, часу, ресурсів, щоб Ромоданівська громада ініціювала створення нових туристичних маршрутів в пам’ять про події становлення УНР”, — наголосила Яніна Барибіна.

Довідково. Всеволод Петрів народився 2 січня 1883 року в Києві. У кінці 1917 року як начальник штабу 7-ї Туркестанської стрілецької дивізії перебував на Західному фронті. Петрів за одну добу організував із земляків-українців добровільний полк імені Костя Гордієнка. Полк 17 січня 1918 року дістався Києва, де отаман Петрів на чолі полкової делегації зустрівся з головою Української Центральної Ради (УЦР) Михайлом Грушевським, секретарями військових і земельних справ УЦР. Упродовж 19–22 січня гайдамаки Петріва вели стрілецькі дуелі з бойовиками заводу “Арсенал”. Починаючи з вечора 21 січня вони діяли спільно з Гайдамацьким кошем Слобідської України під командуванням Симоном Петлюри. Вранці 22 січня спільними зусиллями оплот антиукраїнського заводу “Арсенал” було здобуто штурмом. У липні 1919 року стає військовим міністром УНР. Служив у Генеральному штабі, отримав чин генерал-хорунжого Армії УНР (1920). В еміграції мешкав у Празі, Подєбрадах та Хусті. З 1948 року — дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Помер 10 липня 1948 року. Похований у м. Аугсбург (Німеччина).

Полтавський офіс УІНП

“А ми при недавньому перейменуванні вулиць у Березному не змогли на честь самотнього письменника навіть вулицю назвати”.

Борис БОРОВЕЦЬ,
член НСЖУ та НСПУ,
м. Березне на Рівненщині

Пам'яті скарбничого просвітянського духу

Про подвижницьку працю на ниві відродження українства в Україні рівненського просвітянина Михайла Борейка мені вже випало писати в есеї “Цей невгамовний Михайло Борейко”, надрукованому в тижневику “Слово Просвіти” понад пів десяти років тому. Тепер я бачу, що в ньому була лише енна частинка того, що можна й треба було розповісти про цього справді невгамовного чоловіка. І втішений, що за це взялися люди, які набагато багатогранніше і краще за мене знали його, співпрацювали з ним. Результатом їхньої праці стала ошатно видана “Волинськими оберегами”, ілюстрована кольоровими світлинами книга “Скарбничий просвітянського духу”.

Благословив і підтримав видання архієпископ Сумський і Охтирський Мефодій, кошти надійшли від Товариства української мови імені Тараса Шевченка м. Чикаго (США; керівники: професор Віра Боднарчук, доктор Богдан Боднарчук). Підтримали видання голови обласної та Рівненської міської просвітянських організацій Іван Ветров і Катерина Сичик. Над упорядкуванням книги працювали Лілія Овдійчук, Євгенія Гладунова-Борейко та Оксана Приходько. Книга приурочена до 90-річчя Михайла Борейка, яке він відзначав би цьогогоріч у травні, якби в 2020 році в День архистратига Михайла не відійшов у засвіти. Даниною пам'яті про нього і стала ця книга.

В анотації зазначено: “Ця книга про відомого просвітянина, громадського діяча Михайла Борейка, життя якого тісно пов'язане з патріотичним рухом на Рівненщині за незалежної України. У книзі вміщено біографію Михайла Семеновича, інформацію про його книговидавничу та громадську діяльність, листування з просвітянськими організаціями в Україні і світі, державними установами, відомими особистостями, з якими співпрацював упродовж багатьох років, та спогади Євгенії Борейко-Гладунової, просвітян, які разом із ним служили справі відродження України. Додано й бібліографічні покажчики перевиданих ним книг, публікацій про нього в місцевій, усеукраїнській та закордонній пресі”.

Вдячний упорядникам, що поряд зі спогадами дружини незабутнього Михайла Борейка пані Євгенії, його соратників по просвітянській роботі, науковців, у книзі знайшлося місце і для мого есею, згаданого вище. Є тут і спомин про пана Михайла нашої землячки – просвітянки з Березного Алли Куц.

До речі, одна з упорядниць книги, відома науковиця і просвітянка, завідувачка кафедри української мови та літератури Міжнародного економіко-гуманітарного університету Лілія Миколаївна Овдійчук – теж наша землячка, родом із Кам'янки. З цікавістю прочитав її розповіді, вміщені в книзі, про творчу співпрацю видатного перекладач-латиніста Андрія Содомори і Михайла Борейка, про співпрацю

Рівненської “Просвіти” і Фондації імені Івана Багряного, про життя після перевидання книги Юрія Горліса-Горського “Ave dictator”, про владуку Мефодія та канадійку Ірину Вашук – “людей, які надихають на служіння Україні”, про “шляхетну справу, яка поєднала представників трьох країн”, – перевидання книги Єжи Єнджеєвича “Українські ночі, або Родовід генія”.

Саму книгу Єжи Єнджеєвича, презентовану мені паном Борейком, я читав з особливою цікавістю. І не лише тому, що про українського генія там розповідається не сухими архівними довідками, а легко, романно. Шевченко постає не як божество, на котре лише молимося, а як цілком земна людина зі своїми прагненнями і розчаруваннями, але з високим летом думки.

Читав роман залюбки ще й тому, що мене давно цікавить постать і самого Єжи Єнджеєвича, про що писав свого часу в сильветці “Постать на карті краю”, уривок з якої, гадаю, доречно процитувати:

“Ще десь в перші роки нового століття мій давній знайомець вчитель-ветеран, краєзнавець Філарет Кучер приніс на прочи-

тання рукопис нарисів про Голубне, написаний ним у співтворстві з колишньою сільчанкою, а на той час мешканкою Кам'янки-Бузької, що на Львівщині, Павлою Ковальчук-Корнецькою. А в тому нарисі у розділі “Видатні люди, що побували в селі за певних обставин” значилося: “Є. Є. Єнджеєвич відбував студентську педпрактику у нашій школі. Син польського міністра освіти, тепер видатний поет Польщі, перекладач “Кобзаря” Т. Г. Шевченка та інших творів українських письменників (1935 р.)”. І далі стверджувалося: “У 1935/36 рр. приїхав із Варшави студент університету – син міністра освіти Єнджеєвича Є., який працював над дипломною роботою “Етнографія кресув сходніх” і одночасно відбував педпрактику у нашій школі. Він частим гостем був у селянських оселях, цікавився і записував українські стародавні пісні від стареньких жінок. З дітьми проводив веселі ігри, а ті йому співали українські та польські пісні”.

Філарет Аврамович Кучер не зміг мені пояснити, звідки взято це твердження, бо воно належало його співтворці. А поки я збирався з нею сконтактувати, сталося те, що завжди за таких довгих зборів трапляється, – Павла Ковальчук-Корнецька відійшла у краші світи. Отож документального підтвердження слідів Єжи Єнджеєвича на нашій березнівській землі відшукати мені досі не вдалося”.

Так побіжно завдяки Михайлові Борейку та Лілії Овдійчук сплила в мій пам'яті й ця історія, яка залишається нерозгаданою.

Багато що додає до розуміння витоків українськості пана Михайла і біографічний нарис про нього Мирослави Жовтан, озглавлений так, як і книга. Написаний по-домашньому тепло, барвистою мовою, він стверджує, що “Михайло Борейко був гармонійною людиною у всьому – у роботі, у спілкуванні, у родині. Генератор ідей, натхненник пат-

ріотичних подій, він дивував усіх своєю невтомністю. Завжди і всюди ми бачили чоловіка в парі з дружиною Євгенією Гладуновою, яка стала його порадицею, ніжним крилом, білою голубкою...”

У справедливості цих слів переконуєшся, прочитавши сповнені гордістю, сумом і пієтетом розповіді, спогади, есеї самої пані Євгенії про спільне родинне життя і просвітянську діяльність, які становлять значну частину книги.

Хотілося б завважити ще одну важливу її складову – розвідку Оксани Приходько про видавничу діяльність Михайла Борейка у Рівненській “Просвіті” та укладений бібліографічний покажчик книг, виданих з його ініціативи.

Як стверджує Оксана Приходько, за роки книговидавничої діяльності (1998–2000) завдяки старанням просвітянина перевидано 57 унікальних і знакових для України книг. “Витончений смак гурмана-бібліофіла, – пише пані Оксана, – дивовижно поєднувався [в ньому] з гострою потребою культивувати національне, патріотичне, героїчне, що вистояло заборони, цензури. Це, насамперед, табуйовані в радянські часи видання, книги, видрукувані в діаспорі, а також художня література, історичні праці, різножанрові видання, що акумулюють ментальний код українців...”. Достатньо сказати, що лише Шевченкового “Кобзаря” різних років видання ним перевидано аж п'ять!

До реалізації намічених проєктів, роботи над текстами і коментарями Михайло Борейко залучав відомих в Україні науковців-літературознавців.

Дещо кучеряво, але по суті правдиво пише пані Приходько про його вміння шукати кошти на видання: “Порядний і людяний, пан Михайло, маючи унікальний хист дипломата, майстерно послуговуючись комунікативними стратегіями й тактиками, умів віднаходити меценатів, які спонсорували кошти на книговидавничі проєкти”.

У згаданій публікації у “Слові Просвіти” я розповів, як схибив перед паном Борейком і пані Гладуновою на зорі нашого зна-

йомства, але, гадаю, варто нагадати цю історію ще раз. Зі щирим захопленням говорив їм при одній із зустрічей про книговидавничу діяльність пана Михайла, як непросто дістати згоду на перерук раритетного видання, підготувати текст до друку з професійними коментарями, а ще складніше знайти кошти на видання. Своє захоплення цим його умінням висловив приблизно такою тирадою: “Знаю, як важко випрошувати гроші, щоб видати своє, а ви ж просите на чуже...”. На що пан Михайло делікатно промовчав, а пані Євгенія зауважила: “А воно нам не чуже, воно наше, своє!”. Моє виправдання, що насправді мав на увазі, було запізним, а урок, який отримав, став для мене повчальним до сьогодні.

Прочитавши книгу, я довго був у полоні своїх споминів та споминів його побратимів і по-сестер. І анітрохи не здивувався б, якби раптом пролунав телефонний дзвінок і я почув тихий, спокійний голос пана Михайла. За звичними в таких випадках привітальними словами обов'язково пролунало б: “А що березнівчани за час моєї відсутності зробили для вшанування пам'яті свого земляка Андрія Кондратюка?”. Соромно, але мені не було б що відповісти на його запитання. Промимрив би, що на честь його 85-річчя провели такий і такий захід, що... “А як із меморіальною садибою справи?”. З ідеєю про створення меморіальної садиби на кондратюківському хуторі Отраже Михайло Борейко в останні роки свого життя побував не в одному владному кабінеті. І якби Бог уділив йому ще декілька років, то, без сумніву, він проламав би стіну байдужості і нерозуміння важливості такого заходу. На жаль, залишив цю справу на нас. А ми при недавньому перейменуванні вулиць у Березному не змогли на честь самотнього письменника навіть вулицю назвати, чи меморіальну дошку на школі, де він навчався, почепити.

Немає на нас усіх Михайла Борейка.

Але є ця книга про нього, як зазначає в “Передньому слові” голова Рівненської міської “Просвіти” Катерина Сичик, “данина пам'яті українцеві, добрі справи якого належать історії і нашій культурній пам'яті. Хай послужить нащадкам усе, що викладене на цих сторінках, орієнтиром, моральною опорою, інтелектуальною підтримкою в щоденному служінні людям і Україні”.

Для Миколи Бучка центр Всесвіту в ньому самому, це його душа і серце, яке щемно любило Україну... писав українські вірші, поет-філософ, поет-лірик. Кожне слово його важене, справжнє, сильне, не лукаве.

Кожен порух
І кожен подих,
Кожне слово, що кличе до бою,
Найвеличніше, навіть – Подвиг –
Ми вимірємо
Добротою.
Бо життя – це
Не випадковість.
І довіра твоя –
Не хвилинка.
З доброти
виростає совість,
З доброти
виростає Людина.

“Бучина Буковини”

19 серпня виповнилося 675 років українському поету-ві, перекладачу, члену НСПУ (1984) Миколі Бучку (1948–2017).

Цей вірш розкриває мистецьку душу поета.

У Чернівецькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Михайла Івасюка згадували автора, який залишив після себе 12 поетичних збірок, десятки пісенних творів і добру пам'ять. Завітали до нас голова обласної організації Національної спілки письменників України Василь Джуран, поети Віталій Демченко та Василь Васкан. Зачитали вірші-присвяти із серії листівок

“Бучина Буковини” до п'ятої річниці відходу Миколи Бучка.

Відділ краєзнавства представив виставку “Дарую людям вірші”, а відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів запропонував віртуальну виставку “Поет для поетів, естет і гурман”.

Галина ДОБРОВОЛЬСЬКА,
працівниця ЧОУНБ
ім. М. Івасюка,
м. Чернівці

Пам'яті Тараса Салиги

26 серпня ц. р. не стало Тараса Салиги (1942–2023). Цей мудрий, патріотичний, мужній, воєнничий і водночас співчутливий за духом чоловік був одним зі знакових творців сучасного Львова у сфері культури. Був невідомим літературним критиком і літературознавцем із широчезними засягами. Сміливим піонером національної дії в перші роки розвалу СРСР, коли імперія затріщала під тягарем об'єктивних процесів історії. Був мудрим організатором української філологічної науки у Львівському національному університеті імені Івана Франка, де йому випало працювати багато років завідувачем кафедри української літератури та деканом філологічного факультету. Був відважним громадянином і публіцистом усукраїнської ваги, раз у раз виступаючи проти всіляких виявів українофобії, деструктивного космополітизму, пораженства, кирпогнучкошиєнківства.

Знак Тараса Салиги назавжди ліг на добу, в якій йому припало жити. Десятки й сотні творчих людей, із якими він працював як із товаришами по “ремеслу” – в просторі літературознавства, – з якими здійснював громадянські чи культуротвірні кроки, назавжди запам'ятають його націленість на подвижництво, невгамовну працездатність і принципову відповідальність за національне самоствердження українства.

Тарас Салига прийшов в українську культуру в час шістдесятництва. Молодий, романтичний критик-галичанин захопився тоді ідеями естетизму, які принесла в українське літературознавство ця доба долання советського бляшаного ідеологізму. Тривалий час працюючи в Львівському політехнічному інституті, де викладав українську мову, він зумів прокласти собі гарну стежку вдумливого літературного критика, неординарного інтерпретатора лірики. Протягом 1970–1980-х рр. вийшли кілька книжок Т. Салиги в цьому жанрі: “Право на себе”, “У глибинах гармонії”, “У спектрі поетичних жанрів” та ін. Так львів'янин завоював собі визнання в усій Україні як яскравий представник нової генерації літературних критиків, тонкий інтерпретатор новаторських тенденцій у літературі. Саме Т. Салига “підсвітив” тоді багато таких талантів, на яких не хотіла звертати увагу советська офіційна літера-

турна критика. Зокрема творчість Миколи Вінграновського та Петра Скунця.

У 1977 р. Т. Салига захистив кандидатську дисертацію на тему “Сучасна українська балада у взаємодіях із баладою російською і білоруською: Проблеми типологічного розвитку”. Такий компаративний “розріз” був особливо цікавим, оскільки давав можливість розгорнути широку картину узагальнень про успіхи української лірики, показати її оригінальність і міжнародну вагу.

Разом із глибоким і майстерно вправним львівським літературним критиком Миколою Ільницьким Тарас Салига творив могутній “львівський тандем” у тогочасній критиці, регулярно виступаючи на сторінках львівського літературного журналу “Жовтень” і надаючи цьому виданню належного інтелектуалізму та культуротвірної ваги.

У перші роки перебування в СРСР Тарас Салига активно й сміливо включився в процеси “національного бунту”: підтримував кожну акцію опору тоталітарному режимові, яких тоді у Львові не бракувало, творчо увійшов на шпальти нелегальних видань, зокрема газети “Слово Просвіти”, яка стала важливою трибуною плекання вільного культурного мислення українства. У кожному новому числі газети з'являлися його концептуальні статті про заборонених у СРСР українських письменників: Євгена Маланюка, Юрія Дарягана, Юрія Липу, Богдана Кравціва, Олексу Стефановича та багатьох інших. На той час це було особливо відважно, оскільки в офіційній науці ще боялися навіть згадувати ці імена.

У 1991 р. на творчість Т. Салиги звернуло увагу нове керівництво Львівського університету, зокрема ректор Іван Вакарчук, і запросило його очолити кафедру української літератури, котрою він керував до 2021 р. За кілька років Т. Салига розгорнув на кафедрі правдиву якісну й масштабну наукову працю: згуртував людей, націлив на важливі теми, стимулював до активного публікаторства. Сам реалізував низку цікавих і плідних проектів: видав антологію “Стрілецька Голгофа”, антологію релігійної поезії “Сло-

во Благівісту”, вибрані твори Є. Маланюка, Б. Кравціва, Г. Лужницького, Р. Купчинського, які стали подіями для української культури.

Із перших років роботи на кафедрі Т. Салига став ідейним побратимом і добрим другом легендарного професора Івана Денисюка у відстоюванні націєтвірної лінії університету в гуманітарній сфері.

Упродовж 1990-х рр. Т. Салига запросив на кафедру української літератури відомих у Львові літературознавців: Миколу Ільницького, Любомира Сеніка (чільного активіста громадсько-політичних процесів у Львові на межі 1980–1990-х рр.), Богдану Крису, які незабаром принесли своїми публікаціями та ініціативами визнання кафедрі в масштабах України.

У 1992 р. Т. Салига став доктором філософії Українського вільного університету (Мюнхен), де довгий час і викладав, а в 1996 р. захистив докторську дисертацію на тему “Стильова диференціація в західноукраїнському та українському еміграційному поетичному процесі міжвоєнного періоду (1914–1941 рр.)”. Під його безпосереднім науковим керівництвом, а також завдяки непрямо заохоченням захистили кандидатські (а згодом і докторські) дисертації молоді талановиті науковці з усієї України, які невдовзі потужно утвердилися в літературознавстві: Микола Крупач, Володимир Микитюк, Ірина Роздольська (Яремчук), Роман Голлод, Ярослав Гарасим, Святослав Пилипчук, Петро Іванишин, Тарас Пастух, Андрій Печарський, Богдан Пастух та ін.

За ініціативи Т. Салиги 1998 року кафедрі української літератури ЛНУ ім. І. Франка було присвоєно ім'я визначного літературознавця академіка Михайла Возняка, який багато років працював на цій кафедрі. У 1995 р. він став деканом філологічного факультету ЛНУ ім. І. Франка й узявся за розбудову цього факультету, створивши чимало нових кафедр і один новий факультет (Культури та мистецтв). За короткий час на факультеті активно запрацювали спецради із захисту кандидатських і докторських дисертацій. Т. Салига як невідомий

організатор української не за формою, а за змістом і духом науки, ініціював і блискуче провів сотні наукових заходів – міжнародних і всеукраїнських конференцій, конгресів, презентацій, семінарів, круглих столів та ін. Сьогодні філологічний факультет є одним із провідних та значущих в університеті, правдивою гордістю вітчизняної науки.

Тарас Салига заслужено став членом редколегії низки важливих видань: львівських журналів “Дзвін” і “Українське літературознавство”, київських – “Дивослово”, “Київ”, “Слово і час”, “Урок української”, а також – “Наукові обрії” (Івано-Франківськ), “Наукові записи ВДУ” (Луцьк), “Вісниківство” і “Нагуєвицькі читання” (Дрогобич) та ін. Його діяльність була винагороджена званнями заслужений діяч науки і техніки, Лицар “Орден князя Ярослава Мудрого”, заслужений професор Львівського національного університету ім. І. Франка. Упродовж багатьох літ він був членом правління Спілки письменників України (Львівська філія) та дійсним членом НТШ. Тарас Юрійович був лавреатом премії в галузі літературної критики ім. О. Білецького, премії фонду митрополита Андрея Шептицького, нагороджений Знаком МОН “Петро Могила” й орденом III ступеня “За заслуги”.

Своїми збірниками статей і монографіями 1990–2000-х рр., як-от “Продовження” “Високе світло”, “Імператив”, “Вокатив”, “Відлитий у строфи час”, “Вогнем пречистим”, “Екслібриси Евтерпи”, “Воздвиження храму”, “І той

вогонь, що не згаса...: Маланюкованчі студії” та ін., Т. Салига фактично започаткував комплексне й поглиблене вивчення феномену вісниківства, тобто художньої творчості письменників-націоналістів, які гуртувалися довкола відомих журналів “Літературно-науковий вістник” і “Вістник” за редакцією Дмитра Донцова. У співпраці з ужгородським видавництвом “Гражда” літературознавець видав вибрані твори В. Лесича, В. Хмелюка, М. Дяченка, чудову монографію “Петро Скунець: Всесвіт, гори і він”.

Тарас Салига мав те, чого так часто бракує українській інтелігенції: відвагу відкрито боротися з антиукраїнським провокаторством, космополітичною підступністю, безпардонним цинізмом у науці, особливо у сферах шевченкознавства та франкознавства. Саме його ідейно вивірені виступи проти фальшивих маніпуляторів і фальсифікаторів науки стали зразком цієї боротьби: аргументованої, концептуальної, сміливої. Це велика полемічна школа для українства. Школа Тараса Салиги.

Не любив профанаторів і “патентованих патріотів” (І. Франко), які натягали на себе вишиванки й молили порожню про патріотизм, але не залишали після себе жодної конкретної націєтвірної справи. Бачив у цьому гріх проти Правди й Нації.

Україна прощається зі своїм Великим Сином, із Вартовим Нацією. Львів прощається з одним із тих, хто творив інтелектуальну атмосферу цього прекрасного міста, хто мурував перші міцні блоки в його новочасній культурі. Філологічна громада всієї України прощається з яскравим представником постшістдесятництва в літературній критиці та організатора новітнього літературознавства.

У час кривавої московсько-української війни наша нація втратила потужного Воїна на культурному фронті. Тим більша відповідальність лягає на плечі кожного справжнього українського інтелігента.

Висловлюємо щирі співчуття родині, друзям, учням і колегам Тараса Юрійовича. Хай спочиває з Богом!

Кафедра української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка

У Переяславі на фасаді міської гімназії № 3 відкрили меморіальну дошку колишньому учню, поету, члену НСПУ **Станіславу Вишенському**.

Розповідаючи про життєвий шлях поета, Вікторія Гурина зазначила, що по завершенні навчання в переяславській школі майбутній поет вступив до Київського педагогічного інституту. Все своє життя працював редактором у видавництвах і періодичних виданнях. Автор збірок віршів “Симфони”, “Світотвір”, “Альта”, “Колекція снігів” та ін.

На відкритті меморіальної дошки Олег Князенько (Коломієць) розповів, що після свого брата Володимира найбільший вплив на його творчість, як поета, зробив саме Станіслав Вишенський. Олег розповів про перше знайомство та подальші їх зустрічі. Ганна Токмань аналізуючи творчість Станіслава Вишенського назвала його королем українського авангарду.

Вшанували поета

Враженнями про поезію Станіслава Вишенського поділився

Юрій Авраменко.

Заступниця міського голови Оксана Степаненко зауважила, що нещодавно у Переяславі за ініціативи товариства “Просвіта” вулицю Чехова було перейменовано на вулицю Станіслава Вишенського.

Ініціаторами створення меморіальної дошки виступили голова громадської організації “Тарасовий заповіт” Юрій Авраменко та почесний житель Переяславської громади, член спілки письменників України, поет Олег Коломієць.

Дошка виготовлена коштом родини Станіслава Вишенського дружини Галини та сина Максима.

На відкритті дошки виступив народний аматорський ансамбль “Червона Калина” під керівництвом Василя Заболотного.

пів народний аматорський ансамбль “Червона Калина” під керівництвом Василя Заболотного.

рівництвом Василя Заболотного.
За матеріалами ЗМІ

“В Архіві СБУ мені вдалося розшукати кримінальну справу донощиці Анастасії Завгородньої, яка була розсекречена лише в 2011 році”.

Пастка в Успенському соборі

Відомий журналіст Юрій Сорока провів архівне розслідування “Операція “Музей”, у якому на основі нових матеріалів з Архіву СБУ розкриває та уточнює деякі деталі та обставини операції радянських спецслужб із підризу 3 листопада 1941 року українського Пантеону – Успенського собору Києво-Печерської лаври.

У ньому розповідається, де мешкала і яку роль у цій операції відіграла сім'я Старовойтових, де знаходилися пункти спостереження диверсійної групи “капітана О. Лутіна” за в'їзними воротами Лаври. Як діяла група прикриття НКВС в українській поліції, чому вона вбила керівника Управління Києво-Печерської Лаври (колишнього інженера Музейного містечка) Федора Шеверницького і завідувача фондів Лаврського музею мистецтвознавця Миколу Черногубова.

Наводиться також багато інших фактів, що розставляють акценти та підтверджують відповідальність за злочин радянських диверсантів.

Юрій СОРОКА

6 жовтня 2021 року я дивився телетрансляцію церемонії вшанування пам'яті жертв Бабиного яру в Києві. Це були 80-ті роковини однієї із найтрагічніших сторінок ХХ століття.

Над урочищем з динаміків лунали імена загиблих, голос диктора перекривався траурною музикою, але я все-таки розчув знайоме прізвище – Старовойтов... Дем'ян. Далі називалися інші члени родини – сини, Сергій та Петро... Я зрозумів, що це зачитувалися списки з Книги Жертв Бабиного яру, які були оприлюднені у Книзі скорботи України (2003).

Історики, дослідники і всі, хто цікавиться темою підризу Успенського собору, пам'ятають

люди були хоча б опосередковано долучені до закладання надсекретних радіокерованих мін? Звичайно, ні! Але ж вони німцями розстріляні. Чи фашисти вважали інакше, що донос не позбавлений підстав?

Тоді варто припустити, що факти у доносі правдиві і фарбування куполів соборів якимось чином все-таки пов'язане із закладкою мін під собор.

Книга Скорботи є в інтернеті – я передивився списки, знайшов сім'ю Старовойтових, батька і двох синів. Виявилось, вони були заарештовані за доносом сусідки Завгородньої:

“Старовойтов Дем'ян, м. Київ, вул. Цитадельна, д. 10. Робітник з-ду “Арсенал”. Заарештовувався тричі за доносом сусідки Завгородньої. Страчений 7.07.1942.

німецькій поліції розповіла, що Старовойтов Дем'ян і його сини Сергій і Петро є партизанами, у квартирі яких систематично збираються Дзюба, Стасюк, Калінін і Нестеренко...”²

Згадані особи “ходять до Старовойтовів і проводяться якесь збори”.³

На основі ознайомлення із кримінальною справою можна зробити деякі висновки та припущення.

Як з'ясувалося, Анастасія Завгородня мала тривалий побутовий конфлікт за будинок і землю з сім'єю Старовойтових, а також сусідами Калініними, Нестеренками, Дзюбами та Стасюками.

І саме квартиру Старовойтових по вул. Цитадельна, 10-а, порушуючи правила конспірації (йдеться про конфлікт із сусідами), радянські спецслужби обрали за основний підпільний пункт для спостереження за Лаврою та забезпечення диверсійної групи Лутіна. Вочевидь, на те були свої причини: поспіх, непримітне розташування будинку, харизматичність членів родини, готова сітка спостерігачів.

Будинок стояв біля Старого Арсеналу, у військовому містечку, яке проіснувало до 2000-х років.

У перші дні вступу німецьких військ до Києва у 1941 року, окрім повідомлень керівників Лаврських музеїв Ф. Шеверницького і М. Черногубова про мінування та радянське підпілля по інстанції – до відділу культури Київської міської управи, – колишня монашка Анастасія Завгородня також інформувала поліцію про службу братів Старовойтових у винищувальному загоні НКВС Кіровського району, переповіла чутки про їхню причетність до мінування Лаври, а також назвала друзів цієї сім'ї.

Таким чином, Завгородня з самого початку німецької окупації засвітила мережу конспіративних квартир диверсійної групи Лутіна.

Інформація ж від Шеверницького і Черногубова про мінування Успенського собору та

Сучасний вигляд місцевості, де поодаль від вулиці (правий нижній кут) стояв будинок 10-а. П'ятиповерхівки – Лаврська, 10 – на той час не було

Лаврське підпілля до німців так і не дійшла. До справжніх німців, а не до агентів в українській поліції. Вона лягла під сукно у кабінеті подвійного агента (НКВС та СД) К. Штепи – керівника відділу культури і освіти Київської міської управи, який негайно повідомив про небезпеку агентів НКВС в українській поліції.

Чекістський “дах” у поліції надійно контролював ситуацію, щоб легко перевести стрілки в русло побутового конфлікту, яким воно було у випадку із Завгородньою. А щодо повідомлень керівників музею, то замість того, щоб те слідство провести, свідки були одразу ж таємно ліквідовані, оскільки вказували на мінування певних корпусів та дали свідчення проти Старовойтових і їхніх спільників. Таким чином під загрозою опинилася вся підпільна мережа спостережних пунктів і конспіративних квартир, без яких пастку в Успенському соборі влаштувати вже було б неможливо.

Після вбивства М. Черногубова його дружина також підозрює у злочині групу Старовойтових і добивається відкриття справи, вказуючи свідком Анастасію Завгородню, яка добре знала цю партизанську родину.

Основне звинувачення групи Старовойтова в гестапо, з показами свідка Поліни Калініної військовому трибуналу полягало в тому, що гестапо “нас усіх підозрювало, що ми ніби комсомольці, мій чоловік і я єврей, чоловік нібито служив в органах НКВС (...) що ми маємо тісний зв'язок із партизанами, переховуємо їх у квартирах...”⁴

У матеріалах кримінальної справи привертає увагу слідчий поліції та СД Махонкін, який 30 жовтня 1941 року особисто і по-тай змушений був викликати Завгородню на допит, але продовжував гальмувати слідство. Цілком ймовірно, що це був агент НКВС з групи прикриття диверсійної групи Лутіна.

Адже приблизно в цей час

Завгородня помітила, що у сусідів Старовойтових ночує група “німців” з 4 осіб – два поліцаї, німець та знайомий їй слідчий Махонкін. Той, якому вона особисто на допиті виклала компромат на сусідів про їхню партизанську діяльність.

Імовірно, слідчий Махонкін – це і є той “офіцер гестапо”, що викликав Миколу Черногубова на допит, а ті четверо, це та група “німців”, що виводили вночі М. Черногубова з Лаври, яку бачила з вікна Економічного корпусу мешканка Н. Мейклер.

“За спогадами колишнього жителя КПЛ А. Гуржія, який знав подружжя Черногубових, і якому про це розповіла особисто К. Черногубова, – невідомим було троє: двоє в німецькій формі, а третій у цивільному, які зайшли на квартиру пів на другу ночі, розмова велася російською мовою”⁵.

Вочевидь, в очах жінки “двоє в німецькій формі” – це поліцейські.

Як відомо, в квартиру вони не заходили, а постукали у вікно помешкання Черногубових, у корпусі № 4 (келях соборних старців). Дружина розгледіла трьох, – очевидно, що був і четвертий, про що свідчить Мейклер, який, думається, або не хотів світитися, або стояв на чатах.

Зі спогадів Катерини Черногубової-Яковлевої 1944 року:

“Н. К. Мейклер там же на цвинтарі розповіла багато чого, що переконало мене в правильності моїх підозр.

– Того ранку, коли зник ваш чоловік, – розповідала вона, – я прокинулася від шуму біля свого будинку. Виглянула у двір. Неподалік від нас стояв натовп німецьких солдатів. Між ними стояв Черногубов. Німці чогось вимагали від нього. Потім один із них ударив Черногубова револьвером по голові. Микола Миколайович похитнувся. Четверо солдатів повели його через Економічні ворота за стіни Лаври, у бік гаража...”⁶

Тепер можемо констатувати, що в цьому уривку багато цінної інформації. Зокрема, про те, що вбивці повели Черногубова не вулицею, а через двір Економічного корпусу, і момент, коли він зрозумів, що вони не ті, за кого себе видають. А також вказана точна кількість нічних візитерів.

Джерела

¹ ГДА СБУ, крим. справа № 68612 – ФП на Завгородню А. Т., 1943 року провадж.

² Там само. – Арк. 104.

³ Там само. – Арк. 107.

⁴ Там само. – Арк. 15 зв.

⁵ Києво-Печерська Лавра у часи Другої світової війни. Дослідження. Документи / Упоряд. Т. М. Себета, Р. І. Качан. – К.: “Видавець Олег Філок” – 2016. Коментарі, с. 952.

⁶ Черногубова-Яковлева Е. А. Правда о смерти Н. Н. Черногубова. // Правда Украины. – К. – 21.05.1944. – № 98. – С. 2.

Загальний вигляд військового містечка. ЦДКДФА. – № 4. – 13051. 1926-1941 рр. Фото надане К. Гончаровою

той, на перший погляд, неймовірний збіг подій, пов'язаний з сім'єю Старовойтових, із якого можна виділити два моменти. Перший, – приблизно 18-19 жовтня 1941 року Старовойтови (батько і два сини) були заарештовані українською поліцією за здавалося б, фальшивим доносом, (про який згадує у листі К. Черногубова до голови Київської міської управи В. Багазія), у якому стверджувалося, що вони напередодні німецької окупації брали участь у маскуванні куполів київських церков, а також “клали міни в собор” у Лаврі, тобто нібито причетні до мінування Успенського собору. Другий момент, що у їхній справі увечері 19 жовтня до української поліції викликали чомусь саме завідувача фондів Лаврського музею (колишнього ЦАРМ) Миколу Черногубова (який намагався допомогти німцям у розмінуванні), а через кілька годин, вночі 20 жовтня, невідомі, серед яких були двоє в “німецьких” одностроях, забрали його з дому і вбили.

І ось виявляється, що Старовойтових німці розстріляли в Бабиному яру. За що?

Тоді, восени 2021 року, я й почав це архівне розслідування.

Чи можливо, щоб цивільні

Старовойтов Петро Дем'янович, м. Київ, вул. Цитадельна, д. 10. Стрілець винищувального загону Кіровського р-ну м. Києва. Заарештовувався тричі за доносом сусідки Завгородньої. Страчений.

Старовойтов Сергій Дем'янович, м. Київ, вул. Цитадельна, д. 10. Комсомолец. Маскував Києво-Печерську лавру від нальотів німецької авіації. Заарештовувався тричі за доносом сусідки Завгородньої. Страчений”.

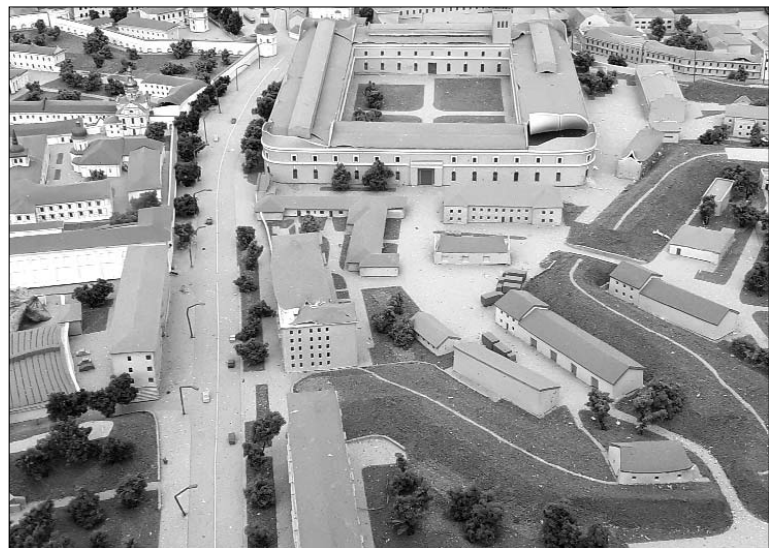
У списку ще з десяток киян, які були арештовані саме за доносом цієї жінки. Судячи з адрес, жертви мешкали в одному будинку чи неподалік і, очевидно, всі були знайомі зі Старовойтовими.

Отже, Старовойтови проживали не в Лаврі, а по вулиці Цитадельній. Як з'ясувалося, йдеться про будинок по вул. Цитадельній, 10-а – нині Лаврська.

В Архіві СБУ мені вдалося розшукати кримінальну справу донощиці Анастасії Завгородньої, яка була розсекречена лише в 2011 році.

З висновку по архівно-слідчій справі від 16 грудня 1954 року:

“За вироком Завгородня А.Т. була визнана в тому, що проживаючи на тимчасово окупованій німецькими заарбниками території / м. Київ / в 1942 році на допиті в

Фрагмент макету архітектурного ансамблю Києво-Печерської лаври та прилеглої території станом на 2000 рік у масштабі 1:500, розташований в сквері перед Успенським собором. (“Макетна майстерня “Формат Макет”. Переданий у дарунок Національному заповіднику “Києво-Печерська лавра” 4 травня 2018 р.). Фото Ю. Сороки

Гармонія та грація в епіцентрі потрясінь

У часи всевітніх катаклізмів, зокрема нинішньої російсько-української війни, мистецтво відстоює право на існування. Тож і Київська муніципальна академія танцю імені Сергія Лифаря, незважаючи на війну, соціально-економічні й культурологічні виклики та потрясіння, продовжує працювати як спеціалізований освітній заклад і творити яскраві хореографічні композиції: класичні балетні постановки, народні та новітні модернові танці. Свідченням тому – нещодавній звітний концерт учнів і студентів Київської академії танцю, що відбувся на сцені Національного академічного театру опери та балету імені Тараса Шевченка.

Володимир КОРНІЙЧУК,
письменник, член Національної хореографічної спілки України

У гніві всенародному

З трьохчастинного концерту слід виокремити хореографічну картину всевітньо відомого українського балетмейстера Павла Вірського “Про що верба плаче...” на музику І. Іванченка у виконанні студентів I-IV курсів відділення народної хореографії, приурочену пам’яті загиблого в російсько-українській війні соліста Одеського національного академічного театру опери та балету Ростислава Янчишена – у минулому випускника Київської муніципальної академії танцю ім. Сергія Лифаря.

Перед виконанням цієї вражаючої своїм трагізмом і патріотизмом хореографічної картини присутні в залі хвилиною мовчання вшанували пам’ять Ростислава Янчишена та всіх тих, хто віддав своє життя за мирне і суверенне завтра нашої держави.

Композиція П. Вірського з історії часів козаччини “Про що верба плаче...” (солісти Поліна Євтушенко і Максим Дмитрієв, робота заслуженої артистки України Наталії Головки) вкотре полонила глядача оригінальним задумом, нев’янучою постановкою й проникливим трагізмом. Уяви собі: в мирне життя двох закоханих раптово вриваються набатні дзвони війни... Провівши коханого на бій з ворогом, дівчина залишається в журбі. Хоч її і втішає вірна подруга, але відчуття фатальності не полишає дівчину. І коли козаки-побратими її коханого повертаються з походу, то підносять дівчині... лише шаблю загиблого. Коли ж гурт співчутливо розступається, на авансцену виходить хлопчина – майбутній захисник своєї Вітчизни.

Ця глибинна трагічна картина була влучно спроектована на нинішню російсько-українську війну, в якій наш народ, злугувавшись у єдиному всенародному гніві, рішуче дає відсіч російським окупантам.

У нинішньому концерті не обійшлося без сценічного гумору. Свідченням тому став танець маленьких “дам” і “джентльменів” під назвою “На прогулянку” Л. Хольм у грайливій інтерпретації учнів 5-6 класів відділення класичної хореографії (викладачі Людмила Прянчишківа і Владислав Федь). А також вельми стрімкий і легкий танець “Дощик” М. Різоля в чудовій постановці Л. Гелун і граційному виконанні студенток III курсу відділення народної хореографії (викладачка Юлія Бобровник).

Щодо танцю “Почуття” А. Коженьовського в хореографії Ю. Бобровник і виконанні студентками того ж курсу й відділення Анастасією Терешошиною та Олгою Хлівнюком: у цьому елегантному “дуєті” закоханих вчувалася-вбачалася не лише віра в наше краще завтра, а й у нашу європейську перспективу. Сучасна пластика не випадково викликала щирі оплески та вигуки “браво” глядачів.

Тематику закоханих продов-

жив і танок “Голос вітру” Р. Барбоза у сценічній інтерпретації студентами IV курсу відділення народної хореографії Поліною Євтушенко і Ернестом Кирсенком, які продемонстрували вулкан почуттів і море пристрастей (хореографія і робота заслуженого артиста України Вадима Сабодаша, викладачка – заслужена артистка України Наталія Головка).

Суцільною зливою темпераменту і запальною іскристістю позначився танець іспанських басків “Viva Navarra” Х. Ларрегаї-Урб’ета (хореографія І. Рубцовської, солістка Олександра Дашенко) і не менш запальний “Танець трансільванських циган” “Parno Graszi” у сценічній постановці В. Сабодаша і виконанні студентами IV курсу відділення народної хореографії. Сценічна версія танцю настільки “зарядила” публіку одвічною ромською енергетикою, що глядач не міг залишатися спокійним аж до фіналу: справді барвисте народне дійство (викладачі Н. Головка і В. Сабодаш).

Виразно доповнив цей настрій танець “Country Garden” у супроводі English Coronation Orchestra і хореографії М. Борна в ексцентричному сценічному “прочитанні” студентами II курсу відділення народної хореографії (викладач – заслужений артист України Олександр Нестеров).

А “Єврейський танець” на музику народну і в хореографії Д. Мелновського і майстерному виконанні Поліни Євтушенко та Данила Роженка ще більш уразливим гротесковим манеру виконання, попередньо додавши до нього і народного характерного забарвлення (викладачі Н. Головка та В. Сабодаш).

А класика – вічна

Перше відділення звітного концерту учнів і студентів КМАТ ім. Лифаря було розпочато Гран па з балету “Пахіта” Л. Мінкуса, у хореографії відомого французького балетмейстера Маріуса Петіпа і редакції Надії Ятченко та в сценічній інтерпретації ученицями 8-9 класів Хореографічної школи і студентками I-III курсів відділення класичної хореографії КМАТ, за участю провідних майстрів сцени Національної опери України, заслужених артистів України Тетяни Льозової і

Ярослава Ткачука – в минулому випускника КМАТ ім. С. Лифаря 2011 року: численні варіації з балету виконали учениці 8 класу Хореографічної школи та студентки курсів класичного відділення Академії танцю.

Гран па вважається одним із найважливіших зразків класичного балету. Тому й соло в ньому викладачі-постановники Надія Ятченко, Галина Зарицька, Ольга Довгань й Олеся Макаренко запросили виконувати саме провідних майстрів Національної опери України, які продемонстрували глядачеві вишукану техніку виконання. А Тетяна Льозова у фіналі Гран па віртуозно виконала ще й 32 класичних фуєте, як і Ярослав Ткачук, що тріумфально продемонстрував і своє соло. Обоє – на біс.

Майже не поступалися в техніці виконання майбутні майстри балетної сцени – юні вихованці Академії танцю, які досконало виконали свої варіації – як адажіо, так і allegro: як відомо, основою лібрето балету послужила новела видатного класика іспанської літератури Мігеля Сервантеса “Циганочка”.

Традиційно високий професіоналізм виявили і виконавці адажіо з балету “Корсар” А. Адана у хореографії М. Петіпа, а саме – учениця 9 класу відділення класичної хореографії Катерина Гуляева і студент IV курсу, того ж відділення, Олексій Завалій (ви-

вельми вишукане у сценічному представленні концертного номера (викладачі Надія Ятченко і Володимир Лук’янець).

А кого може залишити байдужим пастельна і сугестивна музика Фредеріка Шопена? І коли, до того ж, балетне виконання “Ноктюрну” видатного польського композитора ученицями 8 класу відділення класичної хореографії Ульяною Красавцевою, Аліною Хоменко та Анастасією Конченко, ще й наочню увиразнило цю неповторну мелодію: їхні сніжно білі, повітряні плаття ще яскравіше підкреслили сценічне сприйняття глядачем даного номера (викладач Ольга Довгань).

Зауважимо, що вагомість усіх бачених глядачем оригінальних сценічних костюмів, які вишукано створюють майстри костюмерно-швацької дільниці Київської академії танцю у складі Вікторії Чижової, Тетяни Венедикт, Олександри Терешенко і Тетяни Захарової, ще виразніше доповнюють їхню сценічне сприйняття. Приміром, так були сприйняті й варіації з балету “Арлекінада” Р. Дріго у постановці М. Петіпа і виконанні ученицею 8 класу класичного відділення Анастасією Конченко (викладач Ольга Довгань).

Вкотре естетично вразило глядача і па де трау з балету “Сюїта в білому” Е. Лало (хореографія С. Лифаря), яке виконали студентки I-II курсу відділення класичної хореографії Вікторія Товченко, Дарина Філоненко й Ольга Михальова, де яскраво виокремились і майстерність трьох чарівних танцівниць, і їхня стилістична синхронність, і граційна пластичність (викладачка Н. Ятченко).

А ось вальс “Діамант” Ш. Гуно у хореографії А. Кости та виконанні студентами I курсу класичного відділення Таїсією Галятченко й Данилом Пряхініним, виразно наповнився не тільки високим професіоналізмом, а й сценічним жартом, що яскраво “засяяв” на кону Національної опери України справжнім діамантом, у чому слід завдячувати і їхнім педагогам – Н. Ятченко та В. Лук’яню.

Про модернову інтерпретацію слово

Сучасна модерна пластика і стилістика учнів та студентів КМАТ ім. С. Лифаря вкотре чітко проглядається в усіх представлених концертних номерах, як і в окремих не стереотипних постановках, які ніколи не полишають глядача байдужим, а навпаки – збуджують хвилю емоцій.

Чи не першим таким танцем стала композиція “Розмова” на музику відомої грузинської джазової співачки й композитора Ніно Катамадзе, у хореографії Юлії Бобровник та виконанні студен-

тами III і IV курсів відділення народної хореографії Мариною Йовенко і Максимом Дмитрієвим, яку так оригінально “вималювали” багато в чому неочікувані й непередбачувані їхні па та самотні композиційні рішення (викладачі Ю. Бобровник та В. Сабодаш). Цю ж модернову пластику продовжила і хореографія А. Ващенко, зокрема, танцем “Боротьба з вадами” П. Васку у виконанні студентки III курсу класичного відділення Ксенії Ващенко (викладач Г. Зарицька).

Вічно молоде й енергійне класичне “Танго” на музику аргентинських композиторів в обробці Миколи Дивіна та хореографії Вадима Сабодаша і виконанні студентами IV курсу відділення народної хореографії не могло не зворушити столичного глядача. Тим більше, що за роялем сидів композитор Микола Дивін, який “наживо” озвучив це прекрасне аргентинське танго, що стало неочікуваним сюрпризом для глядача. Кожна з виконуваних пар під запаморочливу мелодію танго продемонструвала глядачеві і самотні, не повторювані іншими парами соло. Це було незабутнє театралізовано-танцювальне дійство, що завершилося гучними оваціями і вигуками “браво” (викладачі Н. Головка та В. Сабодаш).

А уривок з балету “Por Vos Muero” Д. Ортіс у хореографії Н. Дуато і виконанні студентами того ж відділення і курсу розповів нам ще й про екзистенцію людського буття.

Завершити розділ про інтерпретацію модерново, мені хотілося б веселим і ексцентрично-карнавальним танцем “Стиляги” на музику в обробці М. Дивіна і хореографію Ю. Бобровник, який блискуче виконали студенти III курсу відділення народної хореографії. І виконали у такому темпоритмі, що усе бачене і почуте, важко передати словами. І який навдивовижу потужно відтворив “епоху стиліг” 1960-х років, що глядачі, наче б то реально побували у тому ж часі і просторі советського тоталітаризму.

У фіналі звітного концерту учнів і студентів Київської академії танцю вкотре представили традиційний і неперевершений “Топак” у постановці видатного українського хореографа Павла Вірського (музика Б. Яворинського) та у віртуозному виконанні студентами I-IV курсів відділення народної і класичної хореографії.

Перед закриттям лаштунків на сцену Національної опери України вийшли всі учасники цього яскравого хореографічного дійства і їхні педагогічно-постановники, композиції яких були представлені у звітному концерті, котрий спраглий столичний глядач чекав понад два роки...

Незалежність у полотнах

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

З метою безпеки офіційного відкриття виставки не було. Але ми мали можливість поспілкуватися з деякими її учасниками.

Костянтин Чернявський, голова Національної спілки художників України:

“Всеукраїнська художня виставка присвячена найвизначнішому дню для кожного українця — Дню Незалежності України — і відбувається в межах всеукраїнського та міжнародного проекту “Незламні міста-герої”. Тому тематика цієї виставки обумовлена ідеєю, що сьогодні кожне місто, село чи селище України, незалежно від того, знаходиться воно на передовій, тимчасово окуповане чи у глибокому тилу, — це справжні герої, які борються за перемогу. За перемогу, в яку всі ми віримо. Тож головна мета виставки — показати незламність наших міст.

Моя картина називається “Тривожна весна 22-го року”. Для мене символічно, що ця робота була написана на пленері, який відбувся на межі Київської та Чернігівської областей, за два кілометри від передової. Ми постійно чули вибухи, автоматні та кулеметні черги. Хотілося передати емоційний стан, у якому ми перебували. Картина була написана буквально на одному подиху за годину. Поспішав, бо тоді була реальна небезпека перебування на відкритому просторі. Зобразив вечірне сонце, мінливий стан природи, зміну кольорів і колориту навколишнього середовища. Те, що вийшло, виніс на розсуд публіки”.

Микола Кутняхов, голова Київської організації НСХУ:

“Київські художники беруть активну участь у цій виставці. Вони надихають киян і гостей міста, це важливо. Процес творчості, мистецького життя не зупиняється. Сьогодні у свідомості кожного на першому місці стоїть слово “війна”. Вона загнала нас у певні шори, лякає, робить більш чутливими. А хто, як не художник, відчуває ці потоки енергії, які формують свідомість у тяжкі часи війни? Митці, які представили свої роботи у виставкових залах,

У Центральному будинку художника Національної спілки художників України (НСХУ) розпочала роботу всеукраїнська виставка, присвячена Дню Незалежності України. Художники представили як нові картини, так і створені раніше.

чим живуть і дихають. Мистецтво — явище космічне. Процес творчості дає нам бажання жити, любити, творити. І в цьому зміст виставки. Ми відчуваємо, що боротьба за незалежність триває, і художники беруть у цьому активну участь.

На виставці я представив свою роботу “Спокій”. Спокій — це антитеза війни. На якийсь час треба ввести глядача у стан спокою. Спокою і надії на те, що мирне життя повернеться. Ми знову дивитимемося на цей чудовий, мирний світ, заходимо всередину своєї свідомості. Але це буде завтра, а сьогодні ми боремося за те, щоб спокій прийшов у наші душі”.

Петро Зикунов, заслужений художник України:

“У своїх картинах намагаюся передати всю красу і велич сучасного Києва, аби нею могли милуватися і наші нащадки. Малою історичні місця: Києво-Печерську лавру, Михайлівський Золотоверхий собор, Андріївський узвіз. Це наша прекрасна історія, яку треба популяризувати і зберегти. Також є роботи, присвячені новим мікрорайонам столиці.

На цій виставці представляю картину “Свята Софія”. Це одне з моїх улюблених місць, символ незалежності й незламності України. Дякувати Богу, що цю перлину не знищили в радянські часи. Вірю, що вона

переживе і цю ворожу навалу. На мою думку, вийшов досить ефектний пейзаж, можливо, трохи його допрацюю після завершення виставки.

Сьогодні мене обурює хаотична забудова Києва. Висотки з'являються навіть неподалік Святої Софії. Вважаю, що потрібно боротися з цим неподобством”.

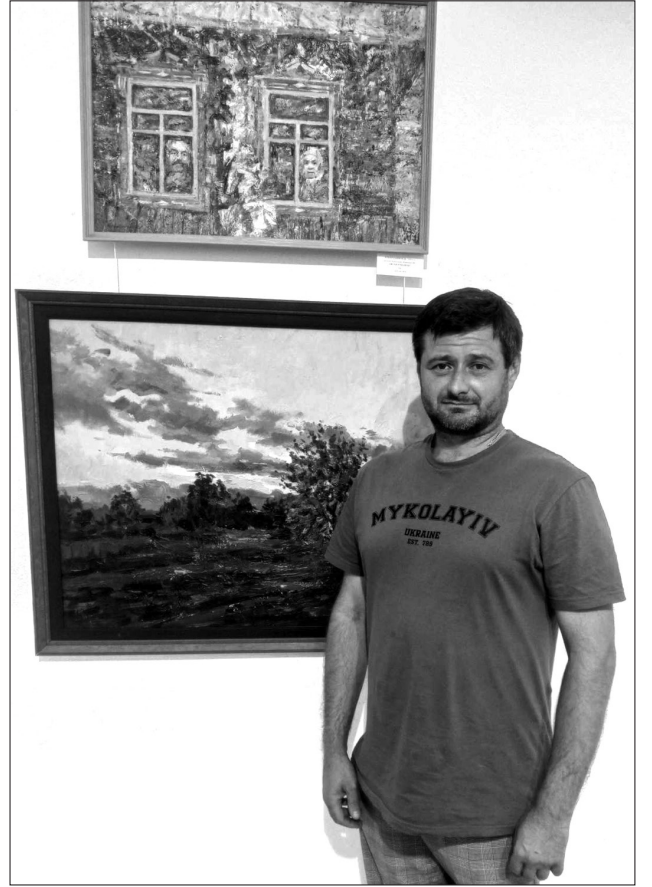
Микола Савченко, художник:

“Свою роботу “Брати-2” створив у далекому 1992 році. На її написання надихнув вислів “Брат брата вбив у рідній хаті”. На моїй картині також зображено, як один брат вбиває іншого. У верхній частині роботи алегорично зобразив наше суспільство, яке має бути об'єднаним. А коли брат підіймає руку на брата — ця гармонія порушується. Не випадково обрав саме це полотно для нової виставки, вважаю, що тут певною мірою відображається те, що сьогодні відбувається в Україні. Путін віддає злочинні накази бомбити українські міста й села, наказує вбивати українців і при цьому говорить, що ми брати”.

Наталія Гмиря, художниця і педагог:

“Свою роботу “Переможний хрест” хотіла присвятити нашій майбутній перемозі. Картина пов'язана з трипільською культурою, з нею пов'язано багато моїх робіт. Всі вони яскраві, це мій внутрішній світ, який залишається таким і під час широкомасштабної війни.

Цього літа брала участь у трієнале живопису, де представила свою роботу “Калина”. У місті Буча, що на Київщині, заснувала студію “GrandArt”. Разом із дітками розписуємо гільзи, які потім продаються на аукціонах, а виручені кошти йдуть на потреби Збройних Сил України. До дня Бучі готуємо нові розписи гільз, а ще — подарункові набори, які я створюю у стилі петриківського розпису.

Костянтин Чернявський

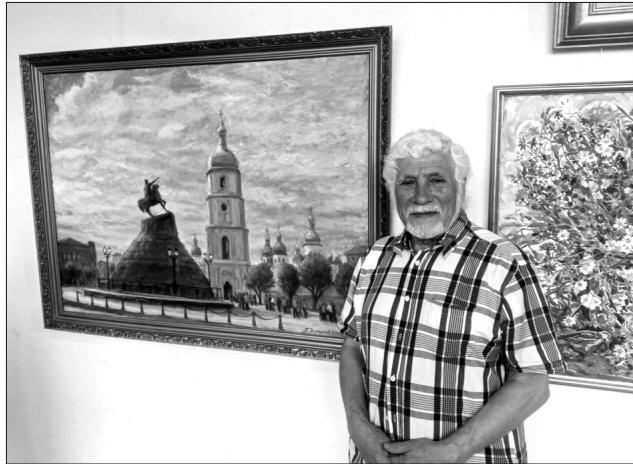
Мені подобаються будь-які виставки, пов'язані з мистецтвом. Надзвичайно важливо, щоб мистецтво творилось і під час війни. Люди продовжують жити, творити і бути натхненними”.

Ганна Лук'яненко, художниця-графік:

“На виставці мій диптих, присвячений сьогodenню. Тут можна побачити образ Юди, який зрадив за тридцять срібняків. Це моє бачення нашого північного сусіда. Створила ці роботи вже під час широкомасштабної війни.

У майстерні ти можеш сконцентруватися, зібрати свої думки і виразити їх графічною мовою. Коли доробляла диптих, то звучала сирена, але вона мені не завадила.

Радію, що художники працюють, не зупиняються, втілюють свої переживання на полотнах. На деякі представлені на виставці картини боляче дивитися. Розумієш, що автор вклав у них свій біль, розпач. Але звучить надія, і це головне. Мій диптих — це лише початок задуманої великої серії робіт про сьогodenня”.

Петро Зикунов

СЛОВО Провіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Провіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Провіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок у українську справу. Тож подасмо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Сенс Банк”, р/р UA 3030034600002600 2016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Провіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Провіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Провіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Провіти” — 30617

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.